

Kulturarven - et aktiv

Anbefalinger fra
fire kulturarvskommuner



TITEL	KULTURARVEN - ET AKTIV ANBEFALINGER FRA FIRE KULTURARVSKOMMUNER
UDGIVER	KULTURARVSSTYRELSEN OG REALDANIA
TEKST	KULTURARVSSTYRELSEN
REDAKTION	KULTURARVSSTYRELSEN OG REALDANIA
FOTOS	JØRGEN JØRGENSEN FORSIDE OG S. 58 HADERSLEV KOMMUNE S. 12, 22, 25, 26N, 28Ø, 29, 30, 31N, HJØRRING KOMMUNE S. 1,2, 9Ø, 18, 32, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 64 HVIDOVRE KOMMUNE, HAUSENBERG S. 4, 43Ø, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51N AALBORG KOMMUNE S. 54, 55, 58, 59Ø, 60, 61Ø, HEINE PEDERSEN: S.8, 11H, 13, 14, 16, 17,19 OLE AKHØJ S. 6, 10, 11M, 21, 23, 24Ø, 27, 31Ø, 33, 43N, 52, 53, 56, 57, 59N, 62 KULTURARVSSTYRELSEN S. 7, 9N, 21, 24N, 26Ø, 28M, 36, 42, 51Ø, 62N
GRAFIK	ETCETERA DESIGN
TRYK	J.P. SMIDT GRAFISK
PAPIR	ARTIC SILK
OPLAG	4.000
ISBN	978-87-91298-37-0

Kulturarven kan også bruges aktivt i din kommune



Syv centrale anbefalinger viser, hvad der virker, når kulturarven skal indarbejdes i den enkelte kommunes planstrategi. Lykkes det, er belønningen en stor glæde ved kommunens kulturarv og en aktiv ressource i kommunens udvikling, fortæller borgmestre og projektledere fra fire udvalgte kulturarvskommuner i denne publikation.

54 af landets 98 kommuner ville gerne være med, da Realdanias og Kulturarvsstyrelsens projekt, Kulturarvskommuner, blev skudt i gang i 2005. Forinden havde undersøgelsen 'Kulturarv en værdifuld ressource for kommunernes udvikling' vist store potentialer i at udnytte kulturarv til udvikling af kommuners profil, tiltrækning af borgere, erhverv og turisme.

Haderslev, Hvidovre, Hjørring og Aalborg udnævntes i februar 2006 til kulturarvskommuner, og har arbejdet intenst med projektet siden. Erfaringerne fra deres arbejde er så positive, at kommunerne har indarbejdet kulturarven i deres planstrategi. Med denne publikation formidler vi de resultater og metoder, som er udviklet i kulturarvskommuneforsøget, til inspiration for andre kommuner.

Kommunerne er efter strukturreformen den største varetager af kulturarven i Danmark. I den kommuneplan, der skal vedtages i 2009, indgår, at kommunerne skal udarbejde retningslinjer for de kulturhistoriske og landskabelige bevaringsværdier. Denne publikation giver eksempler på, hvordan man kan arbejde udviklingsorienteret med kulturarven i planlægningen.

Kulturarvskommuneprojektet ændrer perspektivet på kulturarven. Kulturarven går fra at være et passiv, der står i vejen for udvikling, til at være en aktiv ressource, der er udgangspunktet for udvikling. Erfaringerne fra de fire kulturarvskommuner viser, at det virker, når ressourceperspektivet anlægges.



De fire projekter afspejler mangfoldigheden i kulturarvens potentiale i det byggede og landskabelige miljø. I Haderslevs planstrategi sættes der fokus på kulturarvsturisme. Aalborg vil udnytte kulturarven strategisk i kommuneplanen, bl.a. gennem genanvendelse af industribygninger. I Hjørrings planstrategi er der fokus på udvikling af oplevelsesøkonomi og udformning af en arkitekturpolitik for det åbne land. I Hvidovre arbejder man på at italesætte forstadens historie og 1970'ernes storskalabyggeri og gøre det attraktivt.

Den løbende dialog med kulturarvskommunerne har skabt et udviklingsorienteret perspektiv på kulturarven. Alle kommuner kan nu hente inspiration i kulturarvskommunernes arbejde. Vi inviterer med projektets resultater alle kommuner til en dialog om, hvordan vi i Kulturarvsstyrelsen og Realdania også fremover kan bidrage til udvikling af et spændende bebygget miljø og landskab med udgangspunkt i kulturarven.

NOVEMBER 2007

DIREKTØR **STEEN HVASS**, KULTURARVSTYRELSEN

DIREKTØR **HANS PETER SVENDLER**, REALDANIA

Forord	1
--------	---

CENTRALE ANBEFALINGER FRA KULTURARVSKOMMUNERNE, DEL 1

Skab en værdifuld historie	6
Udvælg de rigtige dynamoer	8
Formulér en vision for kulturarven	10
Find og visualiser de fysiske kvaliteter	12
Arbejd på tværs af kommunen	14
Drk de eksterne interessenter og samarbejdspartnere	16
Skab formidling og dialog om kommunens kulturarv	18

KULTURARVSKOMMUNERNE FORTÆLLER, DEL 2

Haderslev styrker turismen	22
Hjørring skaber oplevelser i det åbne landskab	32
Hvidovre giver forstaden identitet og historie	42
Aalborg genanvender industrien	52

Bilag 1 Kulturarvskommuneprojektets kronologi	62
Bilag 2 Præsentation af samarbejdspartnere	64



Der er udarbejdet syv centrale anbefalinger fra kulturarvskommuneprojektet til andre kommuner, der vil arbejde med kulturarv som en ressource, når de lægger kommuneplaner. De syv gode råd kan gøre det nemmere at komme godt i gang med at gøre kommunens kulturarv til en aktiv ressource.

- 1 Skab en værdifuld historie
- 2 Udvælg de rigtige dynamoer
- 3 Formulér en vision for kulturarven
- 4 Find og visualisér de fysiske kvaliteter
- 5 Arbejd på tværs af kommunen
- 6 Dyrk de eksterne interessenter og samarbejdspartnere
- 7 Kommunikér kommunens kulturarv

Anbefalingerne præsenteres og uddybes på de næste sider.

Når kommunen skal arbejde med kulturarv i planlægning, er det en god idé at starte med at finde områdets unikke historie. Hvad er kommunens kulturarv? Hvilke historier rummer kommunens bygninger, struktur og områder, som kommunen kan bygge sin fremtid på? Den gode fælles historie bærer arbejdet videre.

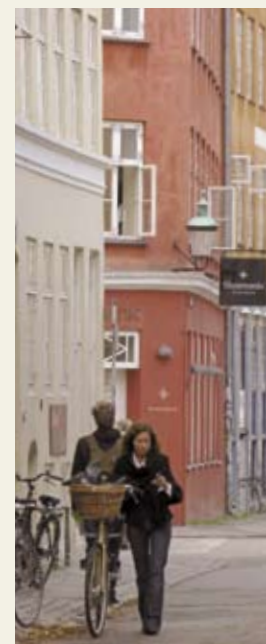


Kulturarvens styrke er, at den gennem sit udtryk og sin historie både indeholder materielle og immaterielle værdier. Værdier, som er vigtige for kommunen som helhed og for den enkelte borger. Kulturarven kan bidrage til identitet, meningsdannelse og tilhørsforhold. Samtidig er der store oplevelsesøkonomiske muligheder i kulturarven. Værdien af kommunens kulturarv afhænger af den viden, der er bygget op omkring den, og det ejerskab, der er til kulturarven i den enkelte kommune.

Den bærende positive fortælling om kommunen er et godt sted at starte. Det, der er kommunens ånd, det, der har igangsat udvikling rundt om i kommunen. Erfaringen viser, at man skal se på helheder, bærende strukturer og miljøer i stedet for på enkeltstående objekter. Målet er en kort, sammenhængende historie for kommunen, både geografisk og kronologisk.

- I Hvidovre er det gode liv i forstæderne den bærende historie. Hvidovre vil gøre op med forstadens dårlige ry ved at fortælle om storskalabyggeriets kvaliteter, om velfærdssamfundets udvikling og visioner i det 20. århundrede. Dette syn på kulturarven bruger kommunen til at udvikle en mere positiv identitet i området og tiltrække nye beboere.
- I Haderslev bruges Tunneldalen, det af istiden skabte landskab, som den sammenhængende tråd i fortællingen om kommunens 800-årige historie. Haderslev har brugt historien til at synliggøre en fællesnævner for alle dele af kommunen i forbindelse med sammenlægningen. Historien anvendes til at få kvaliteterne i kommunen frem og skabe en ejerskabsfølelse over for kulturarven. Haderslev ser den fælles historiefølelse som en nødvendig forudsætning for at kunne markedsføre kommunen udadtil og skabe den ønskede tiltrækning af borgere og turister.
- I Hjørring er det fortællingen om de kulturhistoriske spor i landskabet, der skal profilere kommunen. Et af elementerne er historien om Børglum Kloster, der ligger mægtigt i landskabet, og kan ses milevidt omkring. En historie med kapitler om oldtidsvej, kongsgård, bispesæde i middelalderen, særlige fæstebetingelser i 1700-tallet og etablering af en række små erhvervsvirksomheder i 1900-tallet. Kvaliteterne i det storslået og kontrastfyldte landskab, hvor særlige historiske bygninger er placeret, skal understreges og tiltrække borgere og turister.
- I Aalborg er industriens udvikling fællesnævner for kommunens kulturarv. Industrien ligger i den gamle Aalborg Kommune, mens råstofferne kom fra omegnskommunerne. Historien om industriens udvikling er det væsentligste udgangspunkt for både kommunens egen befolknings og andre folks forståelse af Aalborg Kommune. Industrien er vigtig for Aalborg, på samme måde, som H.C. Andersen er vigtigt for Odense. Historien om nyanvendelse af industrien fortæller om kommunen og skal tiltrække både opmærksomhed og turister.

Kulturarven skal genopdages og italesættes - først og fremmest som en god historie.



DEL 1 Udvalg de rigtige dynamoer

Kommunen skal udvælge de rigtige dynamoer, når arbejdet med historien skal sættes igang. Hvilke kulturarvsområder skal kommunen satse på og udvikle? Hvad er den bærende bystruktur i Haderslev? Hvor findes Hvidovres identitet? Spørgsmål som disse kan man stille til sin egen kommune.



Med udgangspunkt i den bærende fortælling kan kommunen finde frem til de strukturer, miljøer eller bygninger, der er de bedste dynamoer for at kunne italesætte historien i kommunen. Dynamoer er de områder, hvor der skal igangsættes udviklings- og bevaringstiltag.

Kulturarven er ofte indlejret i den oprindelige bebyggelse, den centrale infrastruktur og planlagte udbygninger. Kommunen kan udvælge og beskrive kvaliteter af fysisk, social, økonomisk eller æstetisk art, som dækker kommunens forskellige historiske kapitler.

Se ikke kun på de 'gamle travere', lyder et godt råd. Fokuser på helhedsbetragtninger og sammenhængende historier. Det er ikke en forudsætning at starte med en registrering af alle enkeltdele af kommunens kulturarv. SAVE-registreringer (Survey of Architectural Values in the Environment) og KIP-registreringer (Kulturhistorien i Planlægningen) giver et udgangspunkt, men fortæller ikke nødvendigvis den mest interessante historie. F.eks. er der otte kommuner i Danmark, der ikke har et eneste fredet hus, men som har en lang række andre interessante bygningsmæssige fortællinger og kvaliteter. Der kan skabes en ny kulturarv ved at hive glemte eller uerkendte historier frem og forbinde dem.



Når der rykkes ved borgernes opfattelse af, hvad der er kulturarv, kan der opstå helt nye muligheder. Kommunen kan etablere noget spektakulært og udforske historiske spor, som har betydning for kommunen som helhed, og som måske har været gemt af vejen. Gode eksempler er:

- Den stort dimensionerede vejstruktur i den del af Hvidovre, som blev etableret efter indvindingen af Avedøre Holme.
- Overgangen og øen i Haderslev bymidte, som var den mest bekvemme overgang fra nord til syd, gav anledning til byens fødsel for ca. 800 år siden og er udgangspunktet for byens struktur i dag.
- Middelalderens kulturspor, som bisperne skabte i Vendsyssel. F.eks. Børglum Klosters hvide bygninger, der rejser sig på toppen af bakken, og giver en særlig karakter til landskabet og identitet til egnen.
- I Aalborg udgør (cement)industrien og sporene i landskabet en bærende fortælling. Det er samtidig det eneste sted i landet, hvor der stadig produceres cement.



Identificér den bærende historie, og udpeg områder, der understøtter historien.

Formulér en vision for kulturarven

For at komme videre skal kommunen udvikle en vision for brugen af kulturarv i netop denne kommune. Hvad er det, kulturarven kan? Hvad skal en indsats for kulturarven resultere i? Hvilken overordnet retning skal kommunen understøtte gennem kommende projekter?



Kulturarv kan profilere kommunen ved at sætte fokus på identitet, bosætning, erhverv og turisme. Kulturarven arbejder fint sammen med andre tiltag som f.eks. erhvervsstrategier.



En vision for kommunen kan med fordel udspringe af kommunens bærende historie og de kvaliteter, man gerne vil synliggøre og udvikle i kommunen. Visionen bør svare på de muligheder, krav og udfordringer, der gør sig gældende i kommunen. Visionen skal være ambitiøs og engagerende, skal kunne konkretiseres og sandsynliggøres, for at kunne tiltrække opmærksomhed og ressourcer. Visionen skal være præcis, så den skiller sig ud fra andres visioner - måske ikke nationalt, men i hvert fald regionalt. Visionen skal være en ledetråd et godt stykke tid frem. Visionen skal gøre, at kommunen hele tiden strækker sig lidt længere for at nå målet.

- Haderslev vil i 2017 være det naturlige center mellem Norden og Sydeuropa for udvikling og formidling af levende og interaktiv kulturarv.
- Hjørring vil være kendt som stedet, hvor kulturarven og landskabet danner rammer om initiativer, der udvikler og profilerer kommunen.
- Hvidovre vil rykke ved opfattelsen af den moderne forstad som et område uden væsentlig og interessant kulturarv, så forstaden i stedet ses som et sted, hvor kulturarven er en afgørende udviklingsmæssig og identitetsmæssig ressource.
- Aalborg vil udnytte kulturarven strategisk i planlægningen, både i forhold til at tiltrække nye borgere, flere turister og til at understøtte det unikke miljø.

Visionen skal udvikles, så den både er overordnet retningsgivende og så konkret, at alle planlagte initiativer kan dækkes ind under den.

Find og visualisér de fysiske kvaliteter

Kommunen skal kunne sætte billeder på kulturarven. Hvad er det, der skal udvikles og bevares? Hvilke værdier er der i kommunens strukturer, områder og bygninger? Hvad er det for kvaliteter, der giver udviklingsmuligheder i fremtiden?



Kommunerne skal søge efter essensen af de kvaliteter, der gør området til noget særligt. Det, der gør området eller bygningerne attraktive, og som man kan arbejde med at fremhæve eller forstærke i planarbejdet. Det, der skal bevares og videreudvikles, skal udvælges. Mange områder er allerede fuldt udbyggede, og der er flere end 2,4 mio. bygninger, som er anlagt inden for de sidste 50 år, hvis kvaliteter også skal vurderes. Det er altså ikke en enkel opgave.

Udfordringen er at finde ind til de særlige kvaliteter i kommunen. Det kan være en oprindelig plan for en bydel, et landskab eller et område, bebyggelsens struktur eller konkrete fysiske kvaliteter. Det kan være vej- og stiforløb, grønne områder, det store arkitektoniske greb eller de gode lejlighedsplaner.

Kvaliteterne i kommunen bør beskrives sammen med de trusler, handlemuligheder og mulige tiltag, der knytter sig til dem. Der kan udarbejdes konsekvensvurderinger, der styrker opmærksomheden på kvaliteterne i området, og som kommunen kan forholde sig til, hvis en bygning eller et område skal ændres.

Der er gode erfaringer med at visualisere og afprøve sammenhængen mellem kommunens vision og de overordnede kvaliteter, kommunen lægger vægt på. Herefter kan man arbejde med at sikre sammenhængen til de udpegede delområder og deres kvaliteter.



- I Haderslev samarbejder kommunen med eksterne konsulenter om at udpege potentielle fyrtårne. Det var overraskende for kommunen, at konsulenterne pegede på den lille by Aarøsund som dynamo. Kommunen havde hidtil været fokuseret på domkirken, renæssancekulturen og anden klassisk kulturarv, og kommunen havde ikke haft blik for de kvaliteter, der lå i steder som Aarøsund. Konsulenterne pegede på, at kulturarven med et lille fiskerleje, et bademiljø og et gammelt badehotel, hvor turister nød wellness og gik ture ved kysten for 100 år siden, også var værdifuld. Historien og kulturarven ved Aarøsund er tilmed ret unik på den jyske østkyst.
- I Hjørring er samspillet mellem klostrene og det omkringliggende landskab en identitetsskabende og afgørende bosætningskvalitet, som skal forstærkes æstetisk set. Kommunen vil gennem en arkitekturpolitik for det åbne landskab identificere kvaliteterne og beskrive deres egenarter og muligheder.
- I Aalborg er Nordkraft en af fortidens industribygninger, der som kulturcenter skal gøres til en del af byens kulturelle udgangspunkt.
- I Hvidovre er Avedøre Stationsby et eksempel på storskalabyggeri og kvaliteterne i den moderne forstad. Værdier kommunen vil gøre til noget særligt, for at skabe identitet og tiltrække borgere.



Find frem til kvaliteterne i områderne, og klargør forbindelsen mellem de enkelte kvaliteter og visionen for kommunen, lyder de gode råd.

DEL 1 **Arbejd på tværs af kommunen**

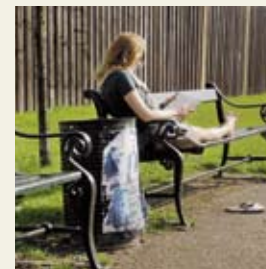
Kommunen kan rent praktisk se på, hvordan arbejdet bedst muligt tilrettelægges. Hvordan organiseres arbejdet med kulturarven i kommunen - i planlægnings- eller kulturafdelingen? Hvilke kompetencer skal inddrages? Hvor skal udviklingen forankres?



Erfaringerne viser, at en stærk politisk forankret platform og projektgruppe internt i kommunen på tværs af forvaltningerne er den bedste måde at nå et godt resultat. Hvis man kombinerer planlægningsafdelingens visionsrettede og regulerende arbejde med kultur- og fritidsforvaltningens, f.eks. museets eller andre kulturinstitutioners, borgerrettede aktivitetsarbejde, kan man få historiefortællingen ind i planlægningsarbejdet. Kulturarven er nemlig ikke kun regulering, den er også æstetik, velvære, identitet, aktivitet eller den kultur og historie og det miljø, man er i. Det tværgående arbejde giver bedre mulighed for at skabe oplæg til det politiske niveau om kommunens bærende historie, kulturarv og potentialer i sin helhed. Kulturarven skal derfor integreres i arbejdet med kommuneplanen, så det ikke bliver en enkelt medarbejder med særlig interesse for kulturarven, der sidder og udarbejder bidrag til kommuneplanen.

- I Haderslev arbejder plan-, erhvervs- og kulturafdelinger sammen. En af Haderslevs mest markante erfaringer er, at hvis både politikere og administration i fællesskab sætter fokus på mulighederne i kulturarven, så lægger investorer og andre væsentlige partnere også mærke til det.
- I Hvidovre arbejder planafdeling og museum tæt sammen og har sammensat en organisation på administrativt niveau. Den politiske forankring i projektet har været et godt udgangspunkt. Desuden har det været vigtigt at knytte nogle ildsjæle til som drivkræfter. Gennem projektet er der skabt en gensidig forståelse for de positive muligheder, der er i kulturarven, og for vigtigheden af at få tilpasset reguleringen til området, som f.eks. i kommunens selvbyggerkvarter. Projektet har desuden været organisatorisk bygget op om en samarbejdspartner, nemlig konsulenter, som kommunen kendte i forvejen, og som kendte Hvidovre. Konsulentfirmaet har været brugt til at holde tempo og fokus.
- I Hjørring ligger kulturarvsprojektet i 'Plan og Udvikling', som udover fysisk planlægning bl.a. arbejder med erhvervsudvikling og oplevelsesøkonomi. Det har været en god idé at forankre projektet et sted, hvor der både er plantekniske og oplevelsesøkonomiske, kreative kræfter. Der har ligeledes været et godt samspil mellem det politiske niveau og embedsmandsniveauet fra første færd, så man har engageret og forpligtet sig fra starten, også udadtil.
- I Aalborg arbejder borgmesterens forvaltning, teknisk forvaltning og skole- og kulturforvaltningen sammen for at sikre de store linjer i planstrategien. Det politiske signal om større fokus på kulturarven skal forplante sig videre ned i organisationen på et rent praktisk niveau.

Et politisk forankret tværgående samarbejde i kommunen skaber politiske udviklingsresultater, når det kommer til den helt konkrete planlægning af arbejdet med kulturarven i kommunen.



Dyrk de eksterne interessenter og samarbejdspartnere

Kommunen skal sætte fokus på samarbejdet med parter uden for kommunekontorerne. Kan man med fordel inddrage eksterne interessenter og samarbejdspartnere i kommunens udviklings- og planlægningsarbejde?



Billedet af kommunen som en regulerende instans skal udvikles, så kommunen også ses som en meget aktiv og attraktiv samarbejdspartner for andre.

Mulige interessenter kan kortlægges og inddrages, når udvikling af konkrete områder kommer på dagsordenen. Erfaringerne fra kulturarkommunerne viser, at erhvervslivet og entreprenører er meget velvillige til samarbejde, og at de har øje for den ekstra profilering og kvalitet, som fokus på kulturarven kan give deres projekt.

Det er afgørende at få afdækket interessenternes behov, involverer dem og give dem et ejerskab til udviklingen så hurtigt som muligt. Interessenterne kan være med til at skabe overblik over usikkerheder og potentialer, når kommunen sætter nye initiativer i gang. Desuden kan interessenterne have indflydelse på det konkrete projekts fremdrift og succes, og der er mulighed for et bedre resultat, hvis både kommunen og interessenterne bidrager med ressourcer.

Kommunen kan med fordel samarbejde med forskellige interessenter. Mulige samarbejdspartnere er virksomheder, borgere, interesseorganisationer, kulturinstitutioner, turismeorganisationer og kunstnere, der har interesse, viden eller ressourcer på området.

- Haderslev har to netværk - dels et tværfagligt og bredt sammensat kulturarvsnetværk, dels et turismenetværk - som kommunen drøfter potentielle udviklingsområder med. Desuden er der indgået samarbejdsaftale med Gram Slot om at bruge slottet som laboratorium, sparrings- og udviklingspartner samt aftale med en erhvervsudvikler og lokale interesser i Aarøsund om et fælles visionssamarbejde for et feriecenter i området.
- Hvidovre har arbejdet med et advisory board med danske og udenlandske repræsentanter inden for erhvervsliv, forskning, planlægning og udvikling, der især har bidraget til metodeudvikling. Kommunen har haft fokusgrupper med beboere, grundejere og virksomheder for at afprøve projektets idéer og bidrage til afklaring af, hvordan der kan vækkes forståelse og interesse for forstadens kulturarv.
- Hjørring har samarbejdet med en gruppe bestående af en række større virksomheder inden for bl.a. fødevarerproduktion og bankvirksomhed og har udviklet bæredygtige initiativer. Desuden har der været sparringsgrupper med museumsfolk, naturvejledere, embedsmænd, lokalhistoriske foreninger, landsbyråd og lokale ildsjæle. Konsulenter har hjulpet med at indkredse kulturarvsværdierne. Erfaringerne fra Hjørring er, at det er vigtigt at inddrage fagpersoner og særligt interesserede rundt om i kommunen i udviklingen af projekter, så indsatsen bliver forankret hos interessenter, og ejerskabet bredes ud blandt dem. Et godt samarbejde med medierne er også vigtigt.
- Aalborg har indgået samarbejde med Center for oplevelsesøkonomi på Aalborg Universitet, ExCite, i forhold til udvikling af formidlings- og planlægningsværktøjer.

Erfaringen er, at det er meget givtigt med eksterne samarbejdspartnere. De kan bidrage med øjne udefra, der ser andre muligheder og stiller nødvendige spørgsmål.



Skab formidling og dialog om kommunens kulturarv

Kommunen bør arbejde bevidst med at inddrage og kommunikere med de borgere, der skal leve i og benytte den lokale eller regionale kulturarv. Hvordan inddrages befolkningen? Hvordan formidles kommunens kulturarv?



Der er skabt interesse for historien og udvikling af kvaliteterne i kommunen, når befolkningen er blevet involveret i kommunens kulturarv og kommuneplanen. Det viser kulturarvskommuneforsøget. Jo større viden blandt borgerne om kulturarven, jo større interesse har der været for at styrke kvaliteterne i området.

Kommunen kan inddrage folk i kulturarven og planlægningen på utallige måder fra artikler, kampagner og udstillinger, til interviews, café-møder og workshops. Det sværeste har været at få tag i de unge og de nyetablerede forældre. Der er gjort gode erfaringer med bevidst pressestrategi og arrangementer med aktiviteter og fortællinger om kulturarven.

- I Haderslev er der blevet arbejdet meget med pressemeddelelser og drøftelser med den lokale presse, der har spillet positivt med. Der er arrangeret cafémøder udelukkende for kvinder, hvor der har været diskuteret planlægning i kommunen. Ved arrangementer på ungdomsskolen har lokale unge drøftet, hvad der var vigtigt for Haderslev i deres perspektiv. Der har været afholdt busrundtur med fortælling om kommunens kulturarv. Det er også hensigten, at kulturarven skal lægges ind i undervisningen, så skolerne bruger tid på at give de unge historien om deres levested i en globaliseret verden.
- I Hjørring resulterer kulturarvsprojektet i informationsmateriale om landskabskvaliteterne og kulturarven i området. Der udgives publikationer med gå-, cykel- og bilture i pixiformater. Kunstmuseet afholder en række 'På sporet af kunsten' -arrangementer med bus- og gåture, hvor man kan se nogle af de steder i landskabet, som malerne har fortolket på deres lærreder. Der arbejdes med historiske rollespil, der er interesse for at være frivillig kulturarvsguide rundt om i området, og der er forsøg i gang med geocaching. Geocaching er en slags skattejagtssport, hvor man kan finde skjulte 'kulturarvcaches' ved hjælp af GPS og koordinater. Desuden overvejes det at inddrage uddannelsesinstitutioner i udviklingen af formidlingsprodukter.
- I Hvidovre var strategien, at projektet skulle mediedækkes. Det har resulteret i flere store omtaler i de landsdækkende aviser og et samarbejde med Hvidovre Avis. Der er udgivet en særavis til samtlige husstande i kommunen om projektet, og avisen har indkaldt til et stort borgermøde, hvor alle kan møde op. På tegnebrættet er fire udstillingslejligheder, der i en måned skal være åbne og demonstrere, hvordan man kan bo og indrette sig på moderne vis i Avedøre Stationsby i dag. Idéen er både at skaffe presseomtale og besøgende udefra og at sikre, at borgere og besøgende resten af livet vil have et forhold til, hvad Hvidovre er.
- I Aalborg er der fortalt om industrikulturarven gennem interaktive spil på mobiltelefonen og på nettet. Spillene skal få folk ud til den lokale kulturarv, fortælle historien om lokaliteten og få dem til at give bud på anvendelsesmuligheder for virksomheder som f.eks. Dansk Andels Cement.







Haderslev styrker turismen



Hjørring skaber oplevelser
i det åbne landskab



Hvidovre giver forstaden
identitet og historie



Aalborg genanvender
industrien

Haderslev har udarbejdet en kulturarvsstrategi og indarbejdet den i kommunens planstrategi. Der er afsat midler til konkret at arbejde videre med kulturarven som en udviklingsressource. Haderslev vil nyttiggøre og bruge kulturarven i forhold til at:

- Øge turismen, især helårsturismen i kommunen.
- Få flere tilflyttere gennem synliggørelse af områdets særlige kvaliteter.
- Fremme sammenhængskraften i den nye kommune gennem tydeliggørelse af en fælles karakter.

Kommunen har udpeget fem nedslagspunkter: Aarø Sund, Haderslev by, Tørning Mølle / Christiansdal, Gram og landskabsbåndet fra Aarø Sund til Gram. For hvert af disse områder skal der udvikles et nyt turismetilbud af international klasse. Kommunen vil sikre, at turismens oplevelsestilbud er interaktive og klart formidlede. Desuden vil kommunen arbejde for, at overnatningskapaciteten tredobles.

Der er udarbejdet et forslag til en udviklings- og strategiplan for Aarø Sund-området, og Haderslev Kommune indgår i et udviklingssamarbejde med Gram Slot.



Haderslev anerkender nye former for kulturarv

DEL 2

I HADERSLEV KOMMUNE HAR POLITIKERE OG TURISTRÅD FÅET ØJNENE OP FOR, AT KOMMUNEN RUMMER ANDRE FORMER FOR KULTURARV END DOMKIRKE, RENÆSSANCEKULTUR OG HÆRVEJ. KOMMUNEN VIL UDVIKLE MULIGHEDERNE FOR OPLEVELSER I SÆRLIGE KULTURMILJØER, OG KONCEPTET TILTRÆKKER PRIVATE ERHVERVSFOLK, SOM GERNE VIL INVESTERE OG BIDRAGE TIL VISIONERNE FOR OMRÅDET. DET FORTÆLLER BORGMESTER HANS PETER GEIL OG ERHVERVS- OG KULTURDIREKTØR WILLY FEDDERSEN.

Hvilket potentiale får de kommunale politikere til at beskæftige sig med kulturarv i Haderslev?

Borgmester Hans Peter Geil: 'Kulturarven er et fantastisk redskab til at skabe fællesskab på tværs af den nye, sammenlagte kommune og til at profilere os i regionen. Det synes alle 32 politikere i byrådet. Hvor det ellers ofte kan handle om, hvem der får mest ud af initiativer og ressourcer, føler alle sig lige meget repræsenteret i denne sammenhæng.'

Vores indsatsområder peger på kulturarvsmiljøer i hver af de gamle kommuner og et samlende landskabsbånd, som går på tværs. Samtidig får politikere og borgere i f.eks. den gamle Gram Kommune øjnene op for værdierne i Aarøsund og omvendt. Kulturarven er ikke længere en egentlig del af den daglige debat. Temaet er ikke til diskussion, idet der er enighed om, at den er afgørende for vores fælles forståelse af den nye kommune.'

Erhvervs- og kulturdirektør Willy Feddersen: 'Et af formålene med projektet var at skabe fælles identitet i befolkningen. Men der er ingen tvivl om, at vi faktisk har opnået den stærkeste fælles identitet rent politisk. Og det er ikke så tosset, for der er fortsat brug for solid opbakning omkring kulturarven, når det nuværende projekt slutter ved udgangen af 2007.'



Borgmester Hans Peter Geil



*Erhvervs- og kulturdirektør
Willy Feddersen*



Haderslev

Hans Peter Geil: 'Det er gået op for os politikere rent visuelt, hvor skøn en kommune vi har. Problemet er at få det ud over rampen til befolkningen, så de føler samme begejstring og fællesskab, som vi gør i byrådssalen. Det er erkendelsesprocessen, der er vigtig. Også for at vi kan bruge kulturarven til at udvikle turismen, som vi gerne vil. For når befolkningen kan se skønheden ved deres eget sted og har en ejerskabsfornemmelse over for kulturarven, kan vi også begynde at markedsføre det udadtil. Budskabet skal harmonere med deres selvopfattelse.'

Hvordan bliver kulturarven prioriteret i planstrategien?

Willy Feddersen: 'Kulturarven kan være med til at skabe identitet og sammenhængskraft, og derfor er den også et vigtigt element i planstrategien. Den er et af de tre tværgående temaer. Vi får det også lagt ind i undervisningen, så skolerne bruger tid på at give de unge mennesker historien om deres levested i en globaliseret verden.'

Det spændende bliver, når vi skal designe nye bydele, bolig- og erhvervsområder, for fremover vil kulturarven være et pejlemærke, som vi tager stilling til ved at se på, om den kan og skal indarbejdes, eller om der skal skabes kontraster.'



Haderslev domkirke

Hans Peter Geil: 'Den brede strategi med kulturarven gør, at kommunens borgere ikke føler, at vi investerer mere i nogle områder på bekostning af andre. Befolkningen kan se, at vi har afsat både penge og ressourcer til hvert sted. Haderslev by skal nok klare sig, men yderområderne er også repræsenteret.'

Willy Feddersen: 'Turistrådet har også taget kommunens koncept til sig og gjort kulturarvsstrategien til den politik, de vil arbejde for. Selvfølgelig har rådet også andre indsatsområder som f.eks. kystlinjen, men kulturarven er ryggraden i strategien for udvikling af turismen.'

Hvilke resultater skaber kulturarvsindsatsen?

Willy Feddersen: 'Et af de områder, hvor kulturarven vil præge udviklingen mest, er turismen. Det vil også ske meget hurtigere, end vi havde forventet. Vi har allerede et eksempel med Gram Slot.

Her bruger de nye ejere nærmest kulturarvsprojektet som inspiration til at skabe et rum for oplevelser i sammenhæng med den produktionsvirksomhed, slottet driver gennem sit store økologiske landbrug. De vil give folk mulighed for at opleve økologien, men også historien. Derfor har vi valgt at indgå en samarbejdsaftale med Gram Slot om dels at udvikle koncepter, programmer og aktiviteter, dels - og vigtigst for kommunen - at udvikle en levende og interaktiv kulturarv. Kulturarvsprojektet i sin helhed skal inddrages i samarbejdet, og erfaringerne skal komme hele kommunen til gode.

KOMMUNALE NØGLETAL, HADERSLEV

INDB. 1. JANUAR 2007, 56.275

BEFOLKNING 2017 (DST), 55.827

AREAL, 812,64 KM²

INDB. PR. KM², 72

ANDEL EJERBOLIGER, 54,2%

ANDEL ALM.NYT. BOLIGER, 19,6%

ANDEL IND-/UDPENDLERE, 40,0/36,1%

SKATTENIVEAU, 24,9%

UDG. I ALT PR. INDB., 60.269 KR.

UDG. TIL KULTUR PR. INDB., 488 KR.

Gram Slot





Aarø Sund

‘Kommunen har over 2 1/2 år bevilget 2,5 mio. kr. til formålet. På den måde vil vi bruge Gram Slot som et laboratorium og en sparrings- og udviklingspartner, så vi kan skabe noget helt nyt, som vi endnu ikke ved, hvad er. Og forhåbentlig kan vi få erfaringer, vi kan overføre til vores andre kulturmiljøer.’

‘Aarø Sund er et andet konkret eksempel, hvor vi har kendskab til, at nogen ønsker at lave et feriecenter på et areal, der var udlagt til formålet i regionplanen. Da vi administrativt blev ramt af den hellige kulturarvsild, kontaktede jeg en af de ansvarlige fra ferieprojektet og bad om, at de tog en timeout. Vi ville ikke så gerne have et center a la Sea West liggende ud mod øst. Det ville smadre Aarø Sund som en unik perle ved Lillebælt. Nu har vi indgået et visionssamarbejde med projektmanagerne og en lang række lokale interessenter. Netop nu er vi er ved at lave et konkurrenceprogram, som skal visualisere visionerne for området. Det skal yde stedet respekt, men også være nyt og virke interessant for andre. Kommunen har bevilget 200.000 kroner til at indhente inspiration til visionerne. Vi vil gerne udnytte muligheden for at få befolkningen og erhvervslivet til at vokse. En af vores mest markante erfaringer er i den forbindelse, at hvis både politikere og administration sætter fokus på mulighederne i kulturarven, så lægger andre også mærke til det.’



Haderslev

Hans Peter Geil: ‘En projektmanager lader sig normalt ikke stoppe, men når der er klar politisk opbakning omkring en kulturarvsindsats, kommer der stor lydhørhed over for at få projekterne til at passe ind i kulturmiljøet.’

Willy Feddersen: ‘Jeg har store forventninger til samarbejdet med Gram Slot, fordi der er et godt udgangspunkt. Det kunne simpelthen ikke blive ringere, for slottet havde mere eller mindre været lukket og øde de sidste 30 år. Men med kombinationen af ildsjæle som nye ejere og kommunens tankesæt kan udbyttet blive stort. Succeskriteriet er ikke, at der kommer en halv million besøgende om året, for det ville Gram alligevel ikke kunne klare. Men stedet skal gerne udvikle sig til at være unikt og attraktivt som et sted med mange former for oplevelser og som inspirationskilde for personer med professionel interesse for kulturarv.’

Hvordan finder I frem til de kulturmiljøer, I satser på?

Willy Feddersen: 'Vi har udvalgt kulturmiljøerne gennem en temmelig styret proces. I samarbejde med vores konsulenter så vi på, hvad der havde potentiale til at blive fyrtårne. Vi var overraskede over at kunne udpege Aarø Sund som et fyrtårn, fordi vi var blinde for det potentiale, der ligger i denne type lokalitet. Indtil da var vi nok lidt for fokuserede på domkirken, renæssancekultur, industrien ved Tørning Mølle og anden klassisk kulturarv. Men konsulenterne pegede på, at der lå en anden form for kulturarv ved Aarø Sund, som er ret unik på den jyske østkyst.'



Aarø Sund

Hans Peter Geil: 'Der er et lille fiskerleje og et bademiljø med et gammelt badehotel og en stor campingplads. I dag snakker vi meget om wellness, men vi tænker sjældent på, at de allerede dyrkede det for 100 år siden. Vi havde helt glemt, at badehotellet faktisk var datidens wellness, hvor datidens turister blev forkælet og gik ture ved kysten. Historien og kulturen er der, og det gælder om at få det til at indgå i et samspil mellem de forskellige projekter, der skydes i gang i området. Der skal samarbejde til frem for tilfældigheder.'

Aarø Sund





Haderslev

Willy Feddersen: 'Marinaen i Aarø Sund gik i virkeligheden også med overvejelser om at udvide. Gennem kulturarvsprojektet fik de mulighed for at præsentere budskabet i en seriøs ramme, fordi det er en del af turismeudviklingen. Jo tidligere de får sådan en idé på banen, jo bedre, for der er mange myndigheder, som skal tages i ed.'

Hvordan er borgerne involveret i kulturarvsprojektet?

Willy Feddersen: 'Vi har benyttet os af et netværk på omkring 50 personer, der blev aktiveret ret tidligt i forløbet. Det var en del af set up'et, og vi har haft dem inde fire gange i løbet af processen. Netværksmøderne er et af de greb, vi har anvendt for at få folkeliggjort vores kulturarvsprojekt.'

Vi har målrettet inviteret folk fra turistråd, erhvervsliv, museumsliv og foreningsliv, og det har været gavnligt. Ved det første møde mente museumsrepræsentanterne, at de allerede havde været i gang med en lignende indsats i mange år. Men erhvervsfolkene sagde, at de i hvert fald ikke havde lagt mærke til noget i den retning. Og det var måske også erhvervsfolkene, der som de første så meningen med vores kulturarvsindsats.'

'Vi prøvede også at lave en interaktiv webside, hvor folk kunne komme med historier om kommunens kulturarv. Men den er endnu ikke blevet den store succes, selv om den i virkeligheden er bygget op omkring samme koncept og funktionalitet som Wikipedia, så du logger dig på og bidrager med din egen viden. Du kan også lægge billeder og ruter ind. Det kan være, at siden bliver mere anvendt, når vi arbejder videre med projektet.'

Hvordan formidler I kulturarven?

Willy Feddersen: 'På helt traditionel vis har vi brugt mange pressemeddelelser og drøftelser med den lokale presse. Deres medspil har været positivt. Det drejer sig både om Jydske Vestkysten, Haderslev Ugeavis og Budstikken.'



Haderslev

Desuden har vi lavet nogle mere utraditionelle arrangementer. Et af dem gik gennem ungdomsskolen, hvor vi satte unge mennesker stævne og diskuterede med dem, hvad der var vigtigt for Haderslev i deres perspektiv.

Vi har også lavet et arrangement kun for kvinder, fordi det i vid udstrækning udelukkende er mænd, der er involveret i planstrategien. Det var et debatmøde på en café, hvor vi havde en skuespiller som vært. Mødet fungerede godt, fordi skuespilleren skabte god stemning og kunne gå til emnet på en mere fri måde end en politiker eller administrator. Borgermøder om kulturarven og busture rundt til fyrtårnene har også været en del af formidlingsindsatsen.'

Kan borgere og turister se kulturarvsindsatsen i gadebilledet eller landskabet?

Willy Feddersen: 'I Gram kan vi allerede nu se fysiske resultater. Slotsejerne gør selv rigtig meget og har mange intentioner. De har tilrettelagt et aktivitetsprogram for efteråret. Desuden har vi samarbejdsaftalen, som sikrer fortsat udvikling.'

Hans Peter Geil: 'Det er dejligt, at der allerede er nogle, som har omsat visionen til handling. I Aarø Sund varer det nok lidt endnu, før vi kan se udbyttet i realiseringsfasen, for det er på nuværende tidspunkt endnu et planlægningsprojekt.'

Willy Feddersen: 'I Aarø Sund skal kulturarvsstrategien gerne give en god plan for områdets udbygning. Som kommune skal vi i den forbindelse være opmærksomme på, at hvis der kommer 200 ferieenheder mere og et center derude, bliver vi nødt til at se på infrastrukturen og trafikforholdene, for det vil være en voldsom indsprøjtning til sådan et lille samfund. Via kommunens planer for infrastruktur og tilskud til turismeudviklingen kan vi bidrage til, at der udvikles oplevelsesmuligheder, som vi ikke kender i dag. Men det er vigtigt for os at fastholde fokus i de kommende år.'



Haderslev



Tunneldalen



Aarøsund

Kan kulturarvsprojektet måles på bundlinjen eller på andre succeskriterier?

Hans Peter Geil: 'Projektet koster mange ressourcer i både mandetimer og bevil- linger. Vi har også måttet leje eksterne kræfter til det. Men vi er parate til at investere. Kommunen har også en årlig visionspulje på 10 mio. kr., hvor vi kan finde nogle penge til at finansiere projektet med.'

Willy Feddersen: 'Det er umuligt at regne ud, om det giver øget omsætning. Men hensigten er at skabe vækst og udvikling. Indsatsen skal gøre Gram til et attraktivt sted at flytte til og besøge, og det skal også gerne betyde, at private kræfter investerer nogle hundrede millioner kroner i Aarøsund. Hvis vi kan fremme og understøtte den udvikling, er kommunens penge godt givet ud. Vores strategi er at vise, at det kan betale sig at investere her.'

Hans Peter Geil: 'Kommunen optræder som igangsætter, men drivet kommer fra det private erhvervsliv. Interessen og engagementet blandt borgere og erhvervsliv ville forsvinde, hvis kommunen selv udførte alle dele af kulturarvs- og udviklingsprojekterne. Derfor er det min klare anbefaling, at kommunen får befolkningen med som drivkraft i udviklingen.'

Er der brug for nye initiativer fremover?

Willy Feddersen: 'For os handler det først og fremmest om at holde fast i strategien og få omsat den til en handleplan. Derudover vil vi f.eks. gerne have et samarbejde med Museum Sønderjylland, som kunne forske i interaktiv og levende kulturarv. Vi vil også gerne involvere CVU Sønderjylland og VUC Sønderjylland, som begge har stærke udviklingsafdelinger.'

Endelig tager udvalget, som er ansvarligt for kulturarvsprojektet, på studietur næste år for at hente inspiration de steder i Europa, hvor man har været bedst til at aktivere kulturarven - på samme måde, som vi håber, andre senere vil hente inspiration hos os i Haderslev.'

Hvilke anbefalinger kan I give andre, der vil udvikle kommunen gennem kulturarvens ressourcer?

Hans Peter Geil: 'Politisk set skal ingen være i tvivl om, at det er et godt redskab til at få de indre værdier frem som en fællesnævner i forbindelse med kommunesammenlægningen. Desuden ser jeg turisme som et upcoming erhverv, hvor kulturarven kan være en vigtig del af det. Fremtiden handler om at skabe ro, indlevelse og fornemmelse for historiens vingesus - og det skal ikke kun være noget, vi oplever, når vi er i Toscana.'

Willy Feddersen: 'Det er afgørende at vælge sine indsatsområder med omhu. Du skal også turde vælge nogle ting fra, for det er vigtigt at prioritere, så du kan fokusere på nogle fyrtårne. De andre perler i området kommer også til at profitere af indsatsen. Hos os sagde nogle, at vi burde satse på Hærvejen. Men den løber hele vejen gennem Jylland og er ikke unik hos os. Derfor måtte vi vælge den fra som fyrtårn.'

Hans Peter Geil: 'Men ved også at prioritere nogle yderområder kan du skubbe en udvikling i gang gennem private investorer.'

Willy Feddersen: 'Derfor er det også vigtigt at udfordre forskellige synspunkter og skabe dialog, så du ikke får et for snævert udgangspunkt for projektet. Alle kan blive kloge på forskellighederne. Hos os kommer det også til udtryk ved, at vi har fået oversat kulturarvsstrategien til tysk. Vi skal huske, at vi er grænseland med et tysk mindretal, og at landsdelen har været tysk fra 1864 til 1920.'



Haderslev



Törning Mølle

Hjørring Kommune vil profilere sig både indadtil og udadtil gennem initiativer inden for de rammer, som kulturarven og landskabet sætter. Kommunens ambition skal opfyldes gennem flere sammenhængende strategier: Der skal udarbejdes en temaplan med fokus på landskab og kulturarv, som bliver en del af den kommende kommuneplan. Der skal også udarbejdes en arkitekturpolitik med fokus på både fortidig og fremtidig kulturarv i det åbne land og i byerne. Endelig skal der laves bevarende lokalplaner for særligt udpegede områder.



Hirtshals

Kommunen vil arbejde for udviklingsinitiativer, der skaber nye oplevelsestilbud i og omkring kulturarven til gavn for både turister og beboere, og for udviklingsinitiativer, der øger erhvervslivets fokus på kulturarvens potentialer.

Strategien er at se på kulturarven ud fra to parallelle perspektiver for fremtiden: En del af kulturarven kan nytænkes og anvendes i en ny form, og en del af den skal bevares i den oprindelige form. På den måde konkretiseres, hvor der kan skabes nye aktiviteter i kommunen, der giver oplevelse og liv for borgere og turister - og hvor landskaberne skal bevares som uberørte med plads til fred, ro og rekreation.

HJØRRING KOMMUNE KÆMPER MED, AT INDBYGGERTALLET FALDER DE KOMMENDE ÅR. EFTER SAMMENLÆGNINGEN FAVNER DEN NYE HJØRRING KOMMUNE ET KONTRASTFYLDT LANDSKAB MED BYMILJØER I MANGE STØRRELSER, BARSKE KYSTSTRÆKNINGER OG BLIDE BAKKER. EN DYNAMISK TILGANG TIL KULTURARVEN I DETTE SÆRPRÆGEDE LANDSKAB SPILLER EN FREMTRÆDENDE ROLLE I KOMMUNENS STRATEGI FOR PROFILERING OG PLANLÆGNING, FORTÆLLER BORGMESTER FINN OLESEN OG PLAN- OG UDVIKLINGS-CHEF HELLE LASSEN. DET KAN GØRE BÅDE BOSÆTTERE OG TURISTER GLADE FOR KOMMUNEN.



Borgmester Finn Olesen

Hvorfor kan kulturarven bidrage til udviklingen i Hjørring Kommune?

Borgmester Finn Olesen: 'Selv om vi ikke kan lide udtrykket, så bor vi her i Hjørring og omegn i et yderområde. Og vi skal gøre noget særligt for at tiltrække folk. Det kan kulturarven hjælpe med ved at profilere områdets kvaliteter. Vi vil gerne være en attraktiv kommune med mange gæster - turister - men vi vil også gerne have mange til at bosætte sig her. Oplevelserne i vores natur og kulturarv er anderledes og særprægede med den lange kyststrækning, de mange dalstrøg og højder med udsigt.'

Plan- og udviklingschef Helle Lassen: 'Naturen tiltrækker to millioner overnatninger om året. Men vi vil gerne gøre opmærksom på, at der er meget andet end kyststrækningen heroppe, der er attraktivt. Der er store kontraster i landskabet.'



Udviklingschef Helle Lassen

Finn Olesen: 'Desuden er naturen ikke som et kunstmuseum, hvor der ikke er mere at komme efter, når du først har set udstillingen. Naturen fornyer sig hele tiden, og det tror jeg, at flere og flere sætter pris på.'

Helle Lassen: 'Vi har fået øjnene op for, at oplevelserne i landskabsrummet ofte bliver dannet af, at der ligger en herregård, en flot landsby som en klynge eller andre former for kulturarv i landskabet, som skaber rammerne. For eksempel ville bakken, hvor Børglum Kloster ligger, ikke være noget særligt uden de karakteristiske hvide byggeklodser på toppen. Og selvfølgelig skal vi bevare kulturarven, men vi skal også være vores egen nutid bekendt. Det skal være et dynamisk genbrug, hvor vi kan anvende meget af vores kulturarv til nye funktioner.'

KOMMUNALE NØGLETAL, HJØRRING

INDB. 1. JANUAR 2007, 67.118

BEFOLKNING 2017 (DST), 65.165

AREAL, 929,58 KM²INDB. PR. KM², 73

ANDEL EJERBOLIGER, 59,8%

ANDEL ALM.NYT. BOLIGER, 12,2%

ANDEL IND-/UDPENDLERE, 37,5/34,5%

SKATTENIVEAU, 24,6%

UDG. I ALT PR. INDB., 58.936 KR.

UDG. TIL KULTUR PR. INDB., 486 KR.

Finn Olesen: 'Børglum Kloster er igen et godt eksempel på det: Her har man bevaret en udstilling af, hvordan det var før i tiden, men også givet nye vinkler på historien gennem nye udstillinger. Det er et kloster og kulturarv, men samtidig et højteknologisk, producerende landbrug.'

Hvordan har I indkredset de kulturarvsværdier, I ville satse på?

Helle Lassen: 'Kulturarvsprojekter er spændende, fordi man ikke kun tænker i bevaringsbestemmelser, forbud og regulering, men tænker over, hvorfor det er væsentligt og interessant at arbejde med - og det gør vi ved at se på de fortællinger, der knytter sig til lokaliteterne. Vi prøver med vores udvalgte indsatsområder at tænke i den trekant, der kan trækkes mellem selve lokaliteten og dens bevaringsværdier, samspillet med landskabets og omgivelsernes kontekst og de mystiske fortællinger, der knytter sig til. Fortællingerne er med til at gøre kulturarven interessant for et bredt udsnit af befolkningen. Kulturarven skal ikke bare være noget, som eksperter synes er vigtigt. Hvis den skal bevares og bruges, skal vi alle dele det synspunkt.'

*Børglum Kloster*

Finn Olesen: 'Indsatsen omkring kulturarven har også været med til at samle den nye kommune, der rummer fire tidligere adskilte kommuner, for vi har kunnet samarbejde om projektet på tværs af de gamle kommunegrænser. Projektet omfatter elementer i hele den nye kommune.'

Helle Lassen: 'Alle de gamle kommuner er ligeværdige, og det skaber en fælles identitet. Det handler om, hvordan vi bliver til ét 'vi'.'

Hvordan får I politisk opbakning til at arbejde strategisk med kulturarven?

Helle Lassen: 'Kulturarv er et område, som ikke er så konfliktfyldt. Det kan binde kommunen sammen på tværs.'

Finn Olesen: 'Der har også været stor opbakning fra byrådet lige fra første færd. Vi havde dem med på en minivandring gennem byen og viste dem noget af det, projektet drejer sig om. Vandringen gik ud fra vores gamle Nestlé-fabrik til den lokale park med Skt. Knuds kilde, som har en skæg historie fra middelalderen tilknyttet. Parken har også et fint friluftsteater, som vi kom forbi på vejen hen til et helt nyt udbygningskvarter. Nogle af byrådskollegerne fik nogle oplysninger og fortællinger med, som de ikke kendte i forvejen.'

Helle Lassen: 'Turen havde et tidsspænd fra middelalderen og op til i dag, så det fungerede som afsæt for den måde, vi tænker på, når vi skal bygge i dag.'

Hvordan afspejler kulturarvsindsatsen sig i planstrategien?

Helle Lassen: 'Kulturarven fylder en hel side i planstrategien. Vi beskriver en ambition om, at kommunen skal være kendt som stedet, hvor kulturarven og landskabet danner rammen om initiativer, der profilerer kommunen for borgere, erhverv og turister. Og gør opmærksom på, at kulturarven sammen med landskabet vil blive udfoldet som et selvstændigt tema i den kommende kommuneplan. Dernæst beskriver vi ønsket om at udarbejde en arkitekturpolitik. I forlængelse af det har vi søgt om at blive eksempelprojekt i Planog med et særligt fokus på det flotte landskab og den rolle, kulturarven spiller i det - både tilbage og frem i tiden: Hvordan gør vi det på en fin måde, hvis vi skal lave indgreb i landskabet eller omdanne det? Og hvordan fremhæver og styrker vi nogle af landsbyernes kvaliteter og værdier, som er et af vores fokusområder? Landskabet er i stor forandring i



Skt. Knuds kilde



Hirtshals



Landskabet omkring Hjørring

disse år, så det er vigtigt at være bevidst om det. Regeringen siger, at alle kommuner skal have en arkitekturpolitik. Der findes mange arkitekturpolitikker for byer, men ikke nogen for det åbne landskab. Når vi nu profilerer os på vores landskab, skal vi også i højere grad fastholde og udvikle det. Arkitekturpolitikken skal indadtil i kommunen give os redskaber til, hvordan man skal administrere landskabet. For eksempel kan det give idéer til, hvordan landskabet skal modnes, hvis der skal bygges ud. Vi forestiller os, at vi kan samarbejde med landboorganisationerne om det.'

Finn Olesen: 'Mange mennesker ønsker at bosætte sig i byerne og opleve bylivet. Men der er også en del, som ønsker at bosætte sig ude på landet, hvor der er smukt og højt til loftet. Derfor skal planstrategien favne begge dele - så der også sker udvikling ude i landdistrikterne. Omkring 27.000 - svarende til 40 procent af kommunens befolkning - bor på landet, og mange har udsigt over det åbne landskab. I planstrategien har vi en forpligtelse til at bevare autenticiteten i både natur, kultur og byer. Derfor skal det være muligt at opleve, at der stadig er en ophalerplads i Lønstrup, hvor fiskerne hev bådene op på land. Og bevaringstanken spiller i den forbindelse fint sammen med kommunens udvikling, fordi disse oplevelseslokaliteter er et af vores store aktiver.'

Helle Lassen: 'Vi indgår også i VisitDenmarks projekt med helårsdestinationer, hvor vi har indskrevet kulturarven som noget, der har et potentiale til større og flere oplevelser. Det er en direkte afledt effekt af, at vi har kulturarven med i planstrategien, fordi den fungerer som en overordnet paraply for kommunens øvrige politikker og handlinger.'

Hvordan organiserer I kulturarvsarbejdet i kommunalt regi?

Helle Lassen: 'Det er en god idé at forankre det et sted, hvor der både er planteknisk og oplevelsesøkonomiske, kreative kræfter. Kulturarvsprojekter skal ikke alene være de fysiske tilrettelægges legeplads. For os har det også været en god fremgangsmåde at have en sparringsgruppe for hvert tema. Grupperne består af museumsfolk, naturvejledere, embedsmænd, lokalhistoriske foreninger, landsbyråd og lokale ildsjæle, som er kommet forholdsvis hurtigt med i processen og til dels også har været medproducerende. Vi har også haft konsulenter på som professionelle sparringspartnere, der har hjulpet os med at indkredse kulturarvsværdierne.'

Finn Olesen: 'Vores kulturarvsprojekt griber bredt om sig i kommunen. Det stiller store krav til den praktiske koordinering og kan på sin vis give mere dynamik. Strategisk arbejde med kulturarv kræver mange ressourcer, og det er en god idé med professionel sparring med folk uden for egne rækker. Det gør det mere forpligtende.'

Hvordan mærker borgerne kulturarvsindsatsen?

Helle Lassen: 'Når vores kulturarvsplaner er bredt ud i organisationen, vil vi måske foreslå andre løsninger end ellers, fordi vi så tænker planlægning på nye måder og med større bevidsthed. Vi har endnu kun kradset i overfladen, men budskabet skal bringes videre.'

Nu har vi fået lavet et basismateriale, der fortæller historier om kulturarven og kan danne grundlag for andre initiativer. Vi vil gerne arbejde med stier og oplevelsesruter. Derfor udgiver vi tre gå-, cykel- og bilture i pixi-formater. Og vi har også overvejet at udvikle en folder om de lokaliteter, du kommer forbi, når du er på farten med den kollektive transport. Turistfolkene glæder sig også til at arbejde videre med det.'



Løkken



Løkken



Hjørring

Finn Olesen: 'Vores kunstmuseum har lige afholdt en række 'På sporet af kunsten'-arrangementer med bus- og gåture, hvor man kan se nogle af de steder i landskabet, hvor malerne har stået med deres lærreder. Det har tiltrukket mange mennesker.'

Helle Lassen: 'Kunstnerne på denne egn repræsenterer faktisk en kulturarv, som er efterspurgt. Dem kan vi også inddrage, fordi de - om nogen - beskriver landskaberne heroppe.'

Finn Olesen: 'Nogle af mine bekendte sagde til mig, at de faktisk godt kunne tænke sig at være frivillige guider rundt i naturen og ved Børglum Kloster. Det er interessant i forhold til formidlingen af kulturarven, hvor eksempelvis pensionister og de, der i øvrigt har tiden til det, kan fungere som kulturarvsambassadører og frontfigurer.'

Hvad er den største udfordring ved at arbejde med kulturarven i det åbne landskab?

Finn Olesen: 'Formidlingen er svær.'

Helle Lassen: 'Jeg synes, vi mangler nogen, der - på samme måde som Peter Olesen gør det ved byens arkitektur - åbner folks øjne for det, vi gør ved landskabet. Det er det, vi vil forsøge at gøre gennem arkitekturpolitikken.'



Løkken

Nogle gange kan man skærpe landskabsoplevelser med byggeri, andre gange ikke. Hver gang vi ser et stykke flad mark, så oplever vi det som kedelig natur, men når der er en bakke, er det interessant. De mekanismer vil vi gerne nå ind til. Hvorfor synes vi, at noget i landskabet er flot? Hvad skal der til for at skabe kvalitet?'

'Når vi laver pixi-turene, rammer vi bestemte borgergrupper, men ikke alle. Vi rammer dem, der er kulturelt aktive i forvejen. Andre er mere til det legende og aktive, og dem kunne vi måske få fat i gennem aktiviteter som geocaching. Det er en slags skattejagtssport, hvor man kan finde skjulte 'caches' ved hjælp af GPS og koordinater.'

Vi kunne tænke det ind i vores arbejde som helårsdestination for turister og måske samarbejde med spejderne om det, for de er begyndt at interessere sig for det. Folk rejser verden rundt for at gå på geoskattejagt, og det formidler kvaliteterne på en meget speciel måde.

I det hele taget vil vi gerne arbejde videre med de teknologiske formidlingsmuligheder, og derfor skal vi blandt andet vende det med ApeX-oplevelsescenteret ved Aalborg Universitet. Måske kan vi også lave et samarbejde med Aalborg, som også har været kulturarvskommune, men allerede har arbejdet på et mere teknologisk plan.'

Finn Olesen: 'Der er også perspektiver i at inddrage vores egne uddannelsesinstitutioner i udviklingen af formidlingsprodukter.'

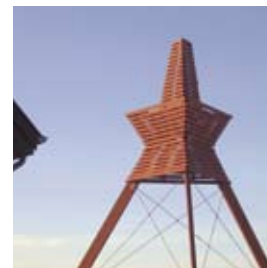
Kan det kommunale kulturarvsprojekt måles i økonomisk afkast?

Finn Olesen: 'Jeg tror, at det virkelig kommer til at give bonus for kommunen. Både i forhold til vores gæster og turister og i forhold til borgerne, som i deres dagligdag bliver opmærksomme på den skønhed og kultur, der er omkring dem. Undersøgelser viser også, at folk lægger vægt på natur, kultur og fritid, når de flytter. Derfor kan det betyde, at Hjørring bliver mere attraktiv.'

Helle Lassen: 'Vi skriver på en ansøgning om at afholde en international bosætningskonference, hvor vi vil drøfte, om kulturarven kan spille en rolle i at skabe mere opmærksomhed omkring kvaliteterne - om de kan vende udviklingen i de områder, der er truet af nedgang i befolkningen.'



Hjørring



Løkken



Odden

Hvordan vurderer I potentialet i at arbejde med kulturarvens landskab fremover?

Helle Lassen: 'Der er for eksempel et stærkt rollespilmiljø i omegnen, og vi forestiller os, at der kan arbejdes videre med de historier, vi laver grundlaget for.'

Seminarieret går for eksempel ind og laver et rollespil for at undersøge, hvordan eleverne kan få læring ud af at lege historiske rollespil. Vi vil også lave en tænke- og handlingstank, der skal arbejde med oplevelsesbundet forretningsudvikling i forhold til kulturarven. Det gør vi sammen med en række erhvervsfolk, som i forvejen tager sig af kulturarven. Kommunen kan ikke lave det hele alene, og dette netværk deler viden og udvikler idéer til, hvordan vi kan få mere ud af kulturarven. De erhvervsdrivende vil også gerne have, at vi når videre end til rapportstadiet.'

Hvad kan I anbefale andre kommuner, der vil arbejde strategisk med kulturarven?

Helle Lassen: 'Et godt udgangspunkt for det strategiske arbejde med kulturarven i kommunen er at identificere lokaliteterne og beskrive deres egenarter samt de tilknyttede muligheder for oplevelser: Samtidig er det vigtigt at inddrage fagpersoner og særligt interesserede rundt om i kommunen i udviklingen af kulturarvsprojektet, så indsatsen bliver forankret hos borgerne, og ejerskabet bredes ud blandt dem. Men helt grundlæggende er det afgørende at se kulturarven som en ressource.'



Løkken

Finn Olesen: 'Få det nødvendige samspil mellem politisk niveau og embedsmandsniveau. Også udadtil. Det skal man gøre fra første færd, for det er vigtigt, at man har engageret og forpligtet sig fra starten. Derfor er det også vigtigt, at kommunen får et godt forhold til medierne og tænker i pressestrategi. I Nordjylland er det ikke lykkedes os at få pressen til at interessere sig særlig meget for kulturarvsprojektet.'

Helle Lassen: 'Formidlingen er i det hele taget afgørende - ikke nødvendigvis bare pressestrategisk. Det handler om, at historien og potentialet i kulturarven skal bredes ud for, at der er bevågenhed omkring bevaringen. I det strategiske arbejde med det åbne landskab som kulturarv skal billeder sættes før ord, for det handler om at se kvalitetene i landskabet på nye måder. Hvis man tegner en bygning ind i et landskab, kan det enten spolere udtrykket eller fremhæve noget.'

Løkken



Hvidovre giver forstaden identitet og historie

I Hvidovres planstrategi udgør kulturarven ét af tre hovedpunkter. Kommunen betragter kulturarven som en udviklingsressource, der skal implementeres på alle relevante politikområder.

Avedøre Stationsby



Hvidovre opfatter kulturarvskommuneprojektet som en kickstart til en nødvendig nyfortolkning af forstædernes bygningsmasse og kulturhistorie. Kommunen ser sig selv som et laboratorium, der udvikler metoder til at arbejde udviklingsorienteret med mellemkrigstidens parcelhuse, 1950'ernes blokbebyggelser og 1970'ernes storskalaplanlægning.

Projektet har handlet mere om udredningen af kvaliteter og historien end om noget bastant fysisk. Hvidovre vil frigøre forstaden fra opfattelsen af at være et historieløst sted. Projektet vil sætte sig spor gennem både italesættelse og fysisk omdannelse, så kulturarven bruges fremadrettet.

Hvidovre flytter fordomme

DEL 2

FORDOMME OM FORSTÆDERNE PÅ VESTEGNEN UDEN FOR KØBENHAVN BESKRIVER MONOTONE, HISTORIELØSE BETONBYGNINGER BEBOET AF TRISTE SKÆBNER. MEN I HVIDOVRE GØR KOMMUNEN OP MED DET DÅRLIGE RY VED AT PEGE PÅ, AT DE MASSE-KONSTRUERED E BEBOELSER FORTÆLLER HISTORIEN OM VELFÆRDSSAMFUNDETS UDVIKLING OG VISIONER I DET 20. ÅRHUNDREDE. DETTE SYN PÅ KULTURARVEN KAN KOMMUNEN BRUGE TIL AT FORME EN MERE POSITIV IDENTITET, FORTÆLLER (NU TIDLIGERE) BORGMESTER BRITTA CHRISTENSEN OG ARKIVCHEF POUL SVERRILD.



Tidligere borgmester Britta Christensen

Hvilket potentiale har strategisk arbejde med kulturarv i en forstadskommune som Hvidovre?

Tidligere borgmester Britta Christensen: 'Som politikere havde vi brug for en øjenåbner. Ikke fordi kommunen og dens værdier er ukendte for os. Men som politikere tænker vi måske mest på fremtiden og ikke på fortiden, selv om man ofte siger, at man forstår fremtiden bedre gennem fortiden. Hvidovres politikere kunne sagtens se pointen i at arbejde med kulturarven og tydeliggøre kommunens historie og identitet, men ejerskabsfølelsen skal også bredes ud til borgerne. Vi har ikke domkirker og andre store elementer af klassisk kulturarv. Så det gælder om at få fokus på det, vi har. Og vi har en mangfoldighed af boligformer, som er ret unik. Vi skal ikke være så underdanige.'



Arkivchef Poul Sverrild

Arkivchef Poul Sverrild: 'Det slog os også, at vi her i Avedøre Stationsby faktisk har 2.500 af Ritt Bjerregaards lovede og meget omdiskuterede 5.000 boliger. Men hvordan kan hun tro, at hun kan få nøglearbejdere som skolelærere og sygeplejersker til at flytte ind i sit byggeri, når vi kan have svært ved det her?'

Det fik os til at overveje, hvad der skal til, for at vi vil flytte ind bestemte steder. Vores udviklingsvision for Avedøre Stationsby med dens mange lejemål kunne være at lokke folk til at komme forbi, selv om de ikke bor der, så de får øjnene op for, at det ikke er en ghetto. Der er for eksempel et stort bibliotek, som lige nu kun bruges af de lokale. Her er grønt og rent, og der er ingen, som bliver slået ned på gaden. Meget af det handler om italesættelse af værdierne.'

DEL 2

KOMMUNALE NØGLETALE, HVIDOVRE

INDB. 1. JANUAR 2007, 49.422

BEFOLKNING 2017 (DST), 49.143

AREAL, 21,91 KM²

INDB. PR. KM², 2.271

ANDEL EJERBOLIGER, 48,6%

ANDEL ALM.NYT. BOLIGER, 40,2%

ANDEL IND-/UDPENDLERE, 69,6/71,1%

SKATTENIVEAU, 25,9%

UDG. I ALT PR. INDB., 67.729 KR.

UDG. TIL KULTUR PR. INDB., 551 KR.

‘Vi synes først og fremmest, at Avedøre Stationsby er bevaringsværdig, fordi man her drømte og tænkte en hel by på størrelse med Skælskør i ét hug. Det er hundrede procent beton, som ikke i sig selv er bevaringsværdig, men det er selve plantænkningen til gengæld: trafikadskillelsen, det høje serviceniveau, antallet af institutioner og S-banen lige til døren. Det er et monument over drømmen om det rationelle liv fra midten af 1950’erne og årene frem. Men hvis stationsbyen ikke opleves som et rart sted at være nu, kan vi ikke sælge idéen om, at det er attraktiv kulturarv, der oprindeligt rummede positive elementer og modet til at rykke velfærden videre - som en nødvendig fase på vejen mod den nuværende fase, hvor variation dyrkes som en gud i boligdrømmene.’

Hvordan kan arbejdet med kulturarven ses i planstrategien?

Britta Christensen: ‘I vores planstrategi udgør kulturarven ét af tre hovedpunkter. Der står direkte, at vi betragter kulturarven som en udviklingsressource, og derved forpligter kommunen sig til at implementere kulturarven på alle relevante politikområder.’

Eksempelvis kan kulturarven bruges som en identitetsskabende faktor for børn gennem undervisning i skolerne og løftestang i boligområder - specielt de steder, der er truet af social opsplitting. Og når det står så tydeligt i planstrategien, er det, fordi,

Avedøre Stationsby



byrådet virkelig vil arbejde for det. Selvfølgelig kan arbejdet med kulturarven også bruges til kommunens branding i det hele taget. Brøndby har for eksempel et brand med fodbold, og så må vi også finde vores.'

Hvordan finder I kulturarvsværdier i kommunen?

Poul Sverrild: 'Noget af det allermest interessante var at slå fast, at vi overhovedet har kulturarv i Hvidovre. I kommuneatlasset fra år 2000 er der ikke markeret mange røde huse - det er de gode huse. Det fik os til at tænke over, at det måske er forkerte øjne, der betragter forstaden. At det er øjne, der er præget af romantik og borgerskab og derfor stadig fokuserer på enestående mænds enkeltstående arbejder. Men det 20. århundrede er i virkeligheden præget af demokrati, massekonstruktion, masseproduktion og almindelighed. Og i Hvidovre demonstrerer vi udvikling i skala, teknologi og demokratisyn fra selvbyggerkvarteret Risbjerg til plansamfundet i Avedøre. Uanset hvor man står politisk, må man konstatere, at velfærdssamfundet i dag er sat til debat og vil udvikle sig. Det gør Hvidovre til en historisk struktur, der er opbygget som en arbejderkommune, hvor arbejderne er væk. Ved Avedøre Stationsby er problemet, at den blev bygget til otte timers ophold, men på grund af konjunkturændringer blev den beboet af folk uden jobs, der opholdt sig på stedet 24 timer i døgnet. Så er det heller ikke underligt, at strukturerne bliver belastet.'

'Kommunens virksomhed bliver ikke museal, fordi strukturen er historisk, men vi skal have historien om strukturen med ind i fremtiden. Det giver måske ikke kroner og ører lige nu, men om få år vil der være stigende forståelse for, at denne historie er spektakulær.

Avedøre Stationsby og Avedøre Holme er en markant historie om, at nogle planlæggere og politikere tænkte virkeligt stort. Vores syn på de fysiske frembringelser fra den sidste del af det 20. århundrede er præget af erfaringerne med højrente-problemer, betonskader, byggesjusk, sociale og etniske problemer og såkaldte samspilsramte byggerier. Og det skygger for den positive historie, at vi faktisk fik bygget alle de boliger, der var nødvendige for at huse den danske befolkning.



Risbjerg



Avedøre Stationsby

Ellers havde befolkningen været presset ind i allerede eksisterende bebyggelser, og så havde vi haft nogle helt andre problemer. Derfor er en af vores opgaver i det hele taget at fortælle den positive del af historien. Lige nu er det lidt op ad bakke at udbrede idéen om, at modernisme er attraktiv. Men jeg er ikke i tvivl om, at når vi kommer længere ud i fremtiden, får vi øje på det igen. Vores opgave er derfor at være frontløbere. Og der er både en folkelig og en faglig side af kulturarvsindsatsen, for den udpegningsmetode, vi anvender, skal bruges internt som redskab i kommuneplanen, men også som eksportvare. Metoden kan bruges på enhver struktur præget af industrialisme og massekultur fra det 20. århundrede.'

Hvilken fremgangsmåde har I valgt?

Poul Sverrild: 'Vi sammensatte selv organisationen omkring kulturarvsprojektet på administrativt niveau og omdirigerede de nødvendige ressourcer på forvaltnings- og institutionsniveau. Desuden byggede vi projektet op om en konsulentsamarbejdsparter, som vi kendte i forvejen, og som kendte Hvidovre. Det har været væsentligt, for vi kunne gå i gang med det samme. Hvis vi kigger på opgavens omfang, har vi faktisk sat ret få ressourcer ind. Det har kun kunnet lade sig gøre, fordi vi havde konsulenter udefra med den funktion at holde processen i gang. Vi har brugt konsulentfirmaet til at holde tempo og fokus og ordne det skriftlige arbejde med referater og meget andet. Og jeg tror næppe, vi havde holdt tidsrammen ellers.'



Avedøre Stationsby

'I forhold til borgerne valgte vi at køre et top-down-styret projekt, fordi der ikke allerede er eksisterende billeder af Hvidovres kulturarv i deres hoveder at spille på. Vi skulle sådan set ikke lodde temperaturen på folkesjælen - vi skulle ændre den. Men i hvert fokusområde udvalgte vi deltagere til fokusgrupper, som vi mente kunne bidrage og give passende modstand, når vi afprøvede vores tænkning. Vi afpassede fokusgrupperne efter hvert områdes struktur, så vi i selvbyggerkvarteret Risbjerg eksempelvis gik efter grundejere, den lokale præst og den lokale skoleleder. I industrikvarteret Avedøre Holme gik vi efter formanden for den lokale industrigrundejerforening og en erhvervsmand, som har markeret udadtil, at han havde noget at byde på. I de almennyttige beboelser snakkede vi med de valgte bestyrelser.'



‘Det har været helt afgørende for vores arbejde at have et gnidningsfrit samarbejde mellem kultursiden og teknisk forvaltning. Som kommunal kontrolfunktion kunne teknisk forvaltning ellers have været stor modstander af projektet, men de har som en flot gestus sat ekstra personaleresourcer af til det. Naturligvis skal kulturarven ikke styre planlægningen i en kommune, men det er vigtigt at kende de hensyn, vi kan tage.’

Avedøre Holme

Britta Christensen: ‘Teknisk forvaltning har normalt regelrette baner for, hvordan tingene må være, f.eks. i kommunens selvbyggerkvarter. Kvarteret er ellers præget af, at der bliver bygget til, når der er udsalg hos tømmerhandleren - og husejerne glemmer nogle gange at spørge om lov først.’

Hvordan kommer borgerne til at mærke kommunens arbejde med kulturarven?

Poul Sverrild: ‘Borgerne kommer ikke til at se noget banner hængende over Hvidovrevej. Der kommer heller ikke noget monument på gaden, hvor det fremgår, at Hvidovre er en kulturarvskommune. Vores monument er planstrategien, men den får borgerne ikke noget forhold til, før de kan se strategien konkretiseret i kommuneplanen. Derfor har vi lavet en exitstrategi baseret på kommunikation om projektet. Vi laver en særavis til samtlige husstande i kommunen med nogle ord fra borgmesteren og artikler om projektet, og avisen fungerer samtidig som indkaldelse til et stort borgermøde, hvor alle kan møde op.’



Avedøre Stationsby

Derfra begynder det at blive alvor. Men vi har også allerede brugt meget energi på at informere, vi har fokuseret lige så meget på ikke-lokale medier som på lokale. Vi kommer ikke uden om Hvidovre Avis, som er hovedmediet her, og den har vi også haft et mediasamarbejde med. Men det kan give kommunen status at komme i større medier som landsdækkende tv og dagblade.'

Hvordan får I politisk opbakning omkring kulturarvsindsatsen?

Britta Christensen: 'Der kan være kontroverser om så meget i byrådet, og vi er vant til at have forskellige meninger. Men der har ikke været nogen, som syntes, at kulturarven var uinteressant. Der var stor enighed om projektet. Jeg mener også, det er en del af det politiske ansvar, at vi kan se, hvor det er, vi skal udvikles - at det er os som politikere, der præger udviklingen. Selvfølgelig skal borgerne involveres, men som politikere skal vi turde vise vejen. Som en anden politiker har sagt: Politikere skal lede og ikke lefle. I opstartsfasen ville det være svært at skaffe borgernes åbenlyse opbakning, for vi skal være længere henne i processen, før de kan se meningen og fidusen i det.'



Bredalsparken

Kan kulturarvsindsatsen måles på den kommunale bundlinje?

Poul Sverrild: 'Kulturarvsindsatsen handler i sidste ende om bundlinje - både mentalt og identitetsmæssigt, men også økonomisk. Kommunen med den gode historie trækker stærkere folk til end kommunen uden. Vi skal hverken være Frederiksberg eller Hellerup, men der skal penge i kommunekassen, og så er det godt med en fornuftig fordeling af borgertyper. Vi har tidligere kunnet se, at boligpriserne ikke fulgte med den generelle stigning, men det er begyndt at ændre sig på det seneste.'

Britta Christensen: Det er nødvendigt at have en socialt afbalanceret kommune, for det er den eneste måde, vi kan få midler nok til at hjælpe dem, der har størst behov. Jeg er sikker på, at arbejdet med kulturarven giver bonus i form af, at borgerne er glade for at bo her og bliver boende. Nogle udsatte steder har haft meget høje fraflytningsprocenter, som nu falder.



Poul Sverrild: 'Beboerne i Stationsbyen har allerede en god opfattelse af stedet, men vi skal fortælle om det ude i omverdenen. Alfa og omega er at få folk ind i byen. Det kan for eksempel være gennem et projekt, vi lige nu har på tegnebrættet, hvor vi gerne vil lave fire udstillingslejligheder i en måned: en historisk lejlighed udstyret med orange plastikting fra 1970'erne og tre andre lejligheder, hvor forskellige møbelfirmaer demonstrerer, hvordan man kan bo og indrette sig på moderne vis i dag. Det kan både skaffe presseomtale og besøgende udefra. Resten af livet vil de have et forhold til, hvad stationsbyen er.'

Britta Christensen: 'Nogle klager over at have fået tilbudt en bolig i Stationsbyen af den kommunale anvisning uden overhovedet at have været derude og se på det. De reagerer på deres fordomme. Hvis folk først har været derude, vil de faktisk gerne bo der.'

Hvad er den største udfordring ved at arbejde med kulturarven i forstaden?

Poul Sverrild: 'Vi arbejder med en ukendt størrelse, der som udgangspunkt ikke er kendt af andre. Mange har nogle forestillinger om, at forstaden er lig med kedsommelighed. Martin Andersen Nexø beskriver drømmen om at flytte ud i forstadens sundhed, i 1930'erne er forstaden et udtryk for tryghed, mens den i efterkrigstiden kommer til at blive synonym med kedsomheden og sovebybegrebet. Opfattelsen har flyttet sig flere gange, og det giver mig også troen på, at vi kan flytte den igen. Mange har haft en barndom her - og barndommens land er det eneste land, der



Risbjerg

altid bliver smukkere. Stand-upperen Omar Marzouk er for eksempel vokset op i Avedøre Stationsby og trækker på det som en reference i sine shows. Når vi kan generere et galleri af sådanne personligheder og frontløbere, begynder billedet af Hvidovre at forandre sig. Efter Dan Turéll bog 'Vangede billeder' ændredes opfattelsen af det ellers kedsommelige Vangede sig, selv om stedet ikke i sig selv blev smukkere.'

Britta Christensen: 'Vi har ikke kunnet udbrede ejerskabet af kulturarven til borgerne, før vi fik en udredning af den. Projektet har handlet om udredningen af historien mere end noget bastant fysisk.'



Risbjerg

Poul Sverrild: 'Vi står over for gennemgribende reovering af 1950'er-byggerierne, og en af effekterne af kulturarvsprojektet er, at vi tænker den historiske vinkel med i byfornyelsen. Boligmassen skal naturligvis være tidssvarende, men vi skal passe på, når vi fornyer. Det næsten tabte bliver altid attraktivt. Det vil blive attraktivt om 25 år, når det associeres med bedsteforældresamfundet - hvis et område som Stationsbyen da ikke igen bliver ramt af en samfundskrise.'

Vi er nødt til at gøre noget. Kulturarven bliver en del af kommunens branding. Det er godt timet, fordi et produkt lige nu ikke kan sælges uden en historie. At vores historiefortælling virker og bliver opfanget, kan vi begynde at se på ejendomsmæglerannoncerne.'

Hvad ville I gøre anderledes, hvis I skulle starte forfra?

Poul Sverrild: 'På det praktiske plan skulle vi nok have skåret antallet af indsatsområder ned, og det har vi forsøgt at justere undervejs ved at fokusere mere på nogle frem for andre. Det er den evige kamp mellem drift og planlægning i forhold til at få tid nok i hverdagen.'

Hvilke anbefalinger har I til andre kommuner, der vil arbejde med potentialet i kulturarv?

Britta Christensen: 'Den politiske forankring er et nødvendigt udgangspunkt. Og derefter er det vigtigt at knytte nogle ildsjæle til som drivkræfter.'

Poul Sverrild: 'En forstadskommune har en relativt ny struktur og kan derfor lige så meget have behov for en identitet som sammenlagte kommuner. Problematikken gælder for de fleste vestegnskommuner. Og for alle gælder det, at de ikke har nogen væsentlig anerkendt kulturarv. Det er et område, der skal have en selvfølelse.'

Britta Christensen: 'Den mentale del af en kulturarvsindsats må ikke underkendes. Derfor er skolerne også vigtige. Hvidovre har eksempelvis også mange foreninger, og vi ved, at det er svært at få de unge til at overtage lederposterne her. Men jo mere vi kan få de unge til at føle for deres by, jo lettere får vi dem til at engagere sig og tage over efter de gamle ledere, som ofte har siddet i mange år. Vi skal alle kunne se værdien i det og anerkende, at vi er en del af historien.'

Poul Sverrild: 'Hvidovres kulturarvsprojekt er et pædagogisk kommunikationsprojekt, hvor fortællingen først lige er begyndt. Budskabet skal siges igen og igen. Vi har fået en del pressedækning, og vores strategi i den forbindelse har været at gribe enhver chance og aldrig sige nej til et interview eller andet. Det gælder både vores konsulenter og os selv. Projektet er ikke lykkedes, før vi har forankret fortællinger derude, hvor folk bor og arbejder. Desuden ser jeg det også på et praktisk plan som en løftestang, der gør det lettere at rejse midler til videre udvikling. Vi skal ikke hvile på laurbærrerne.'

'Det kan også have en integrerende effekt at arbejde med kulturarv i de områder, hvor der bor mange indvandrere. I Avedøre Stationsby er der for eksempel omkring 40 procent indvandrere, og ved at udpege lokaliteten som kulturarv fungerer det som inkluderende i det danske fællesskab, fordi de også kan føle sig som en del af historien her.'



Avedøre Stationsby



Avedøre Stationsby

Aalborg vil udnytte kulturarven strategisk i planlægningen både i forhold til at tiltrække nye borgere og flere turister samt understøtte det unikke miljø. Kulturarven skal synliggøres og sikres i Kommuneplan 2009.

Aalborg Portland



Kommunen vil tydeliggøre og fortælle om den betydelige industrielle kulturarv, som knytter sig til fortidens industrikomplekser i by og på land. Desuden vil Aalborg bevare vigtige elementer af den industrielle kulturarv i den fysiske planlægning. Udviklingen af nye kulturelle helheder skal sikres gennem bl.a. storytelling og kommuneplan. Aalborg har et særligt fokus på omdannelsen af bynære arealer, som allerede er eller i fremtiden bliver overflødige industrikomplekser.

Der er som en del af kulturarvskommuneprojektet udarbejdet registreringer og metodeudvikling, der primært skal anvendes som input i den fysiske planlægning - i første omgang Planstrategi 2007 med tilhørende redegørelse og på sigt i den nye Kommuneplan 2009. Transformationen fra industriel anvendelse til nye kulturelle helheder indgår samtidig i Aalborgs kommende erhvervsstrategi under temaet 'Oplevelsesbyen'.

Som en særlig del af kulturarvskommuneprojektet har Aalborg Kommune med ExCite fra Aalborg Universitet udviklet nye former for formidling af og borgerinddragelse i byplanlægningen, hvor borgerne ved hjælp af elektroniske virkemidler og mobiltelefoner kan bevæge sig rundt i konkrete industrielle omdannelsesområder og få informationer om fortid, nutid og fremtid.

I AALBORG KOMMUNE TRÆKKER INDUSTRIEN SPOR FRA KRIDT- OG LERGRAVE TIL KNEJSENDE FABRIKKER VED BY OG HAVN. DELE AF DEN GAMLE INDUSTRI ER NEDLAGT, MEN DE FORLADTE BETONANLÆG SKAL HVERKEN LIGGE ØDE HEN ELLER RIVES NED. DE ER EN VIGTIG DEL AF KOMMUNENS IDENTITET. FOR BORGMESTER HENNING G. JENSEN OG MUSEUMSDIREKTØR LARS NØRBACH ER DER DERFOR EN POINTE I AT FØRE DENNE KULTURARV FRA INDUSTRISAMFUNDET OVER I OPLEVELSESSAMFUNDET Gennem en nytænkning af formidling og kulturelle tilbud.



Borgmester Henning G. Jensen

Interview med borgmester Henning G. Jensen

Hvordan kan kulturarven bidrage strategisk til udviklingen i kommunen?

Borgmester Henning G. Jensen: 'Vi har altid interesseret os for vores historie. Det er en stor del af vores nutid og fremtid, at vi kender vores rødder. I Aalborg præger industrialisering og store virksomheder området. For nu bare at nævne nogle eksempler har vi Aalborg Portland, som nu er landets eneste cementfabrik, men der har også været andre cementfabrikker i byen. Vi har Dansk Eternit, som på godt og ondt - med og uden asbest - har været en del af industrihistorien. Her er også byens havnefront med korn- og foderstoflagre og tilknytningen til landbruget.'

'Desuden har vi haft kraftværket Nordkraft inde midt i byen. Værket er nu blevet nedlagt. Men vi bevarer bygningen og omdanner den til et kulturkraftværk, så det ikke længere bare hører til industrisamfundet, men også til oplevelses- og videnssamfundet.

Nu er der ikke længere forurenende kul, men kulturkraft, og det er det, der skal til for at tiltrække unge, som vil uddanne og etablere sig her. Og hvis vi har fat i de unge og veluddannede, har vi også fat i dem, der vil investere. For mens man i industrisamfundet investerede efter, hvor der var plads til at forurene, og hvor der var billig og stabil arbejdskraft, investerer man i dag efter, hvor man kan få uddannet arbejdskraft.'

KOMMUNALE NØGLETAL, AALBORG

INDB. 1. JANUAR 2007, 194.149

BEFOLKNING 2017 (DST), 201.835

AREAL, 1.143,99 KM²INDB. PR. KM², 169

ANDEL EJERBOLIGER, 48,2%

ANDEL ALM.NYT. BOLIGER, 24,3%

ANDEL IND-/UDPENGLERE, 24,1/29,4%

SKATTENIVEAU, 25,5%

UDG. I ALT PR. INDB., 67.806 KR.

UDG. TIL KULTUR PR. INDB., 676 KR.

Hvordan har du sikret dig opbakning til og dialog omkring kulturarvsprojektet?

‘Vi har igennem en del år haft diskussionen om bevaring af kulturarv. I 1930’erne gik man hårdt til værks her i byen ved Vesterbro-gennembruddet og Limfjordsbroen. Der sagde statsminister Stauning, at der var noget amerikansk over Aalborg: Man rev alt det gamle skidt ned. Han forbandt fortidens byggerier og arbejdspladser med usundhed. Han så det nye som et fremskridt for arbejderklassen. Men vi fik heldigvis alligevel bevaret noget af vores bykerne. Og vi tror på, at et samspil mellem et aktivt downtown og blandede boliger giver Aalborg dynamik og sjæl. Derfor har det heller ikke været svært at sige til byrådet, at vi skulle tænke os om med kulturarven. Bygninger er lette nok at fjerne, men de er svære at få tilbage.’

Hvad betyder den industrielle kulturarvs værdier for kommunen?

‘Lokaliteterne har en historie. Folk har arbejdet der, og der har været teknologisk udvikling: Bygningerne emmer af at have været brugt til forskellige formål gennem tiderne og have været med til at give brød på bordet til mange af byens borgere. Vi har både historiske fabrikker og beboelsesbyggeri fra en tid, hvor man vægtede høj kvalitet med tykke mure, mens man på andre tidspunkter byggede billigere, pavillonlignende og elendigt. De sidste typer er ikke bevaringsværdige - højst til skræk og advarsel.’

‘Hvis vi omdanner de gamle huse med respekt for deres oprindelse, slår vi to fluer med ét smæk. Vi bevarer stedets historie, men omdanner det samtidig til noget, folk bliver umådeligt glade for. Vores gamle toldbygning er eksempelvis omdannet, restaureret og fredet, og der er i dag universitet og en bank. Nogle af lokalerne er ført tilbage til deres oprindelige form, men er udstyret med avanceret it og teknologi til uddannelse. Det er et lækkert miljø, som ikke kan skabes på andre måder.’



Nordkraft

Er der plads til det omdannede Nordkraft, når det ikke er kommunens første kulturhus?

‘Vi har mange kulturinstitutioner, og de tiltrækker endnu flere. Mere skaber mere. Vi har også mange it-virksomheder, og så kommer der endnu flere til. For så opstår der en klynge omkring dem. Vi er regionshovedstad for 600.000 mennesker, to tredjedele af kommunens befolkning arbejder i Aalborg, og vi har desuden meget samspil med hovedstaden. En af faktorerne for, hvor virksomhederne investerer, er kulturtilbud i fællesskab med veluddannet arbejdskraft, rekreative områder, gode skoler, børnepasninger og andre institutioner. Det giver også gode muligheder for ægtefællebeskæftigelse, og det er en lang række af ting, der spiller ind på, hvor det sner. Vi vil gerne have det til at sne i videnssamfundet.’

Østre Havn





Aalborg Portland

Hvilken indflydelse får kulturarven i planstrategien?

‘Vi er eksempelvis ved at planlægge Musikkens Hus og et område ved havnen, og der har vi en ivrig debat om bevaring af den karakteristiske silhuet af en by, der har vokset sig stor. Det skal ikke bare være glaskasser med boliger vendt mod vandet.

Når vi nu er en kommune, der uddanner arkitekter, byplanlæggere og historikere, er det oplagt at have den diskussion. Nogle vil synes, at vi bevarer noget bras. Andre vil mene, at vi skulle bevare noget mere. Vi kan ikke tilfredsstille alle. Men jeg er glad for, at der ikke hersker en bulldozermentalitet.

Det er ellers den letteste løsning, men det ville langt fra være noget entydigt fremskridt. Faktisk kan det være et tilbageskridt på længere sigt, fordi kommunen mister sin identitet og sjæl.’

Skal kommunens kulturarvsindsats måles på bundlinjen eller på andre succeskriterier?

‘På længere sigt tror jeg, at større kulturarvsprojekter kan mærkes på bundlinjen, fordi det har noget at gøre med livsværdier. Vi vil gerne bo et sted, der siger os noget. Der skal gerne være en puls. Investeringer i det gamle og bevaringsværdige hænger sammen med puls og sjæl.’

Hvilke anbefalinger kan du give andre kommuner, der vil arbejde strategisk med kulturarv?

‘Gør det! Man skal ikke lade sig lokke af lette løsninger, totalentreprenører og investorer, som siger, at det er lettere at rive ned, fordi man så ved, hvad man har. Alle arkitekter og byplanlæggere har været på de samme seminarer, og man kan hurtigt få en by, der ligner alle andre. Hvis man derimod bevarer noget af det, man allerede har, så har kommunen også et særpræg.’



Spritfabrikken

Interview med museumsdirektør Lars Nørbach

Hvordan finder I de dele af kulturarven, der skal sættes på?

Museumsdirektør for Nordjyllands Historiske Museum og ph.d. Lars Nørbach: 'I den nye, sammenlagte kommune ville vi gerne udvælge et tema, der var repræsenteret med elementer i alle de fire gamle kommuner. Der kunne vi have valgt gravhøje, for det er der i alle kommuner. Det krævede lidt hjernegymnastik at finde frem til industrien som en fællesnævrende kulturarv, for den ligger sådan set i den gamle Aalborg Kommune, men råstofferne og materialerne kom fra omegnskommunerne.'

Hvordan organiserer I arbejdet omkring kulturarvsprojektet?

'Hos os har det været afgørende at få kulturarvsprojektet forankret i både teknisk forvaltning, borgmesterens forvaltning og skole- og kulturforvaltningen, fordi disse magistrater hver på sin måde håndterer planlægningen i kommunen.

Planstrategien og den senere kommuneplan ligger primært hos borgmesterforvaltningen, mens teknisk forvaltning sidder med den daglige sagsbehandling, og skole- og kulturforvaltningen naturligvis beskæftiger sig med kulturen i den forbindelse. Vi har brug for de store linjer i planstrategien, men det politiske signal om større fokus på kulturarven skal også forplante sig videre ned i organisationen på et rent praktisk niveau.'

'Desuden har det været afgørende, at museer og arkiver har været med i processen helt fra starten. De gør en stor indsats for at grave materiale frem, så vi kan finde de gode historier i det industrielle tema.

En hvilken som helst bygning eller kridtgrav er nemlig ikke nødvendigvis egnet. Der skal følge en historie med det kulturarvsminde, som vi beskæftiger os med. Vi havde organiseret en identificeringsgruppe til at finde sådanne kulturarvsminder,



*Museumsdirektør
Lars Nørbach*



Spiritfabrikken



Godthaab Hammerværk

og det var en vigtig del af projektets opstartsfasen. Der har vi arbejdet med en yderligere kvalificering af SAVE-registreringerne af større bygningskomplekser. Registreringerne ligger til grund for meget byplanlægning og kan sagtens være helt tilbage fra 1990'erne - det er tilfældet her i Aalborg. Vi har lavet nye registreringer for at kunne se på det med friske øjne og kvalificere vores fokusområde, så det bliver bedre bevaret og varetaget i fremtiden. Herefter hjalp storytellinggruppen med at kvalificere historierne.'

'I kommunalt og musealt regi ved vi hver især meget om vores fagområder - planlægning, arkitektur og arkivmateriale, men vi vidste ikke meget om, hvordan vi får vores viden ud over rampen, så vi kan få dialog med borgerne. Vi har sat stort fokus på formidlingen, fordi projektet ikke handler om at frede, men om at skabe dialog. Af den grund kom de eksterne rådgivende konsulenter fra centeret for oplevelsesøkonomi ved Aalborg Universitet mere og mere med efterhånden for at vurdere de tekniske formidlingsmuligheder.'

Hvordan bliver borgerne en del af kommunens kulturarvsprojekt?

'Det er fint nok med borgermøder og informationer i avisen, men vi tror, at der skal nogle nye metoder til for at inddrage borgerne. Hvis vi kan få formidlet kulturarven på andre måder, kan vi måske også få nogle nye målgrupper i tale.'

Når vi anvender mobiltelefoner og andre teknikker, går det ud på at få nogle bud på anvendelsesmuligheder fra andre end de kommunale planlæggere. Hvis vi kan få folk, der bor i området, til at komme og spille et mobilspil som DACMAN, får de øjnene op for de værdier og historier, de har i lokalområdet - i dette tilfælde det gamle Dansk Andels Cementfabrik (D.A.C.). Og i spillet kan der så være et spørgsmål om, hvad de synes, området skal anvendes til. Ved at anvende denne form for kommunikation har vi mulighed for at få noget information ud til borgerne, men vi kan også få informationer tilbage. Det giver også mulighed for at sætte fokus på nogle områder, som måske er lidt forsømte, og for at skabe interesse i offentligheden for kommunens planlægning.'



Dansk Andels Cement

‘Vi har ikke tidligere set formidling af kulturarv på denne måde med spil. Men vi har for eksempel også overvejet at arbejde med en gul pil på kulturarvselementer. Den gule pil er en formidlingsmetode, som har været forsøgt i et kunstprojekt i New York, hvor du finder et mærke, der viser, at du kan hente noget information - måske som sms eller en mp3 med speak - der forklarer, hvor du står, og hvad du ser. Det minder på sin vis om det, du oplever i DACMAN, men her er responsen knyttet til historien i spilkonceptet med en gennemgående person, der leder dig igennem.’

Hvad er den største udfordring ved at arbejde med industri som kulturarv?

‘Vi arbejder med meget store anlæg, som det egentlig er lettest at rive ned. Hvad skal man for eksempel bruge et anlæg som den gamle cementfabrik D.A.C. til? Gennem vores arbejde forsøger vi at pege på nogle kvaliteter og anvendelsesmuligheder.’



Aalborg Portland





Aalborg Portland

Udfordringen ved den gamle industri er stor, for fantasien skal virkelig i spil - det er nok ikke nødvendigt på samme måde, hvis vi står over for et sødt bindingsværkshus på Strøget, hvor der altid kan indrettes en butik. Men hvis vi bare river den gamle industri ned og bygger noget nyt, der kan opfylde øjeblikkets behov, får vi nogle havnefronter og byer med ensartede arkitektoniske udtryk. I den industrielle kulturarv er udtrykket oprindeligt meget anvendelsesorienteret, men hvordan får man fortolket det til noget moderne, hvor der kan være lejligheder eller ligge en Netto? Det er den svære opgave, som gør det nødvendigt at beskrive og kvalificere byggerierne.'

'Det er også en udfordring at fortælle en aktiv virksomhed som Aalborg Portland med dens store område med kridtgrave omkring, at den er interessant i planlægningsammenhæng. Ikke bare i forhold til at finde råstof, forarbejde det og give jobs, men også i forbindelse med vores identitet og de mennesker, der arbejder på fabrikken. Portland arbejder allerede selv med historien og sin betydning for lokalsamfundet, så de er lette at samarbejde med. Faktisk ville Portland gerne have været en del af det spilprojekt, som vi har lavet på D.A.C.'



Dansk Andels Cement

Hvordan kommer kulturarvsindsatsen til udtryk i planstrategien?

'Kulturarven har fået en halv side i planstrategien samt en hel manual for, hvordan kulturarven på sigt kan indarbejdes i kommuneplanen. Det er ret væsentligt, fordi aalborgenserne identificerer sig meget med industrikulturen, som har præget området så meget, og fordi byen er ved at forandre sig.

Derfor er det afgørende at lægge en strategi for, hvordan vi får ført det gamle med over i de nye generationer. Vi er nødt til at få det på planstrateginiveau, så den enkelte sagsbehandler får budskabet fra politikerne om, at det er væsentligt. Hvis en kommune vil arbejde med ressourcerne i kulturarven, er det afgørende at starte med planlægningen og sætte fokus på det, der er den centrale egenart eller identitet for området. Ellers forsvinder det. Nu bliver der taget nogle skridt, udtrykt holdninger og taget stilling til potentialet for kommunen.'

Hvad ville I gøre anderledes, hvis I skulle starte forfra?

‘Set i bakspejlet virker det som om, projektet har haft et naturligt forløb. Men da vi begyndte, virkede det på sin vis meget uoverskueligt. Det er en proces, hvor vi gør os mange overvejelser og tager det skridt for skridt. Vi vidste ikke præcis, hvor vi skulle lande, da vi gik i gang. Projektet udvikler sig også og tager form undervejs, efterhånden som den centrale del af kulturarven bliver indkredset.’

Hvilke råd vil du give til andre, der vil arbejde strategisk med kommunens kulturarv?

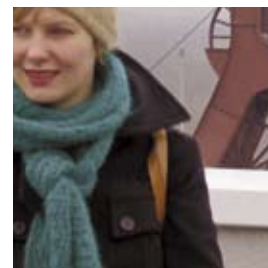
‘Mange kommuner vil kunne have stor glæde af at arbejde med kulturarven som identitetsskabende i planlægningssammenhænge. Det er væsentligt for både andre folks og kommunens egen befolknings opfattelse af stedet.’

Om 20 år skal vi stadig kunne huske, at vi har rødder i industrien i Aalborg Kommune. Det er stadig vigtigt på samme måde, som det er vigtigt for Odense at mærke forbindelsen til H.C. Andersen. Vi bærer relationerne videre.’ Desuden kan det tiltrække både opmærksomhed og turister, når du brander en kommune. Og i den forbindelse skal man ikke kimse af industriarkitektur og -kultur, for der findes eksempelvis en industripark i Ruhr-distriktet. Det er et område, der gik fra otte millioner indbyggere til fem millioner i løbet af bare ti år, fordi industrien lukkede.

Du kan i dag komme og se kulminer, raffinaderier og andre store industrianlæg, som er med til at forklare, hvorfor området ser ud, som det gør i dag. Også tyve år efter. Det tiltrækker mange turister - faktisk flere turister, end der kommer til Nordjylland. Det er ikke, fordi vi nødvendigvis skal lave turistprojekter ud af vores arbejde med kulturarven, for det handler i dette tilfælde især om egnens identitet. Men indsatsen omkring identitetsbærende kulturarv giver mulighed for også at arbejde strategisk med det i andre sammenhænge.’



Kran i Aalborg



Ruhr



Kulturarvskommuneprojektets kronologi

BILAG 1

Kulturarvsstyrelsen og Realdania udsender undersøgelsen 'Kulturarv en værdifuld ressource for kommunernes udvikling'.	September 2005
Kulturarvsstyrelsen og Realdania inviterer kommunerne til at melde sig som mulige kulturarvskommuner, dvs. lade kulturarven indgå som strategisk element i de nye kommuneplaner.	September 2005
53 ud af de 98 nye kommuner melder deres interessere i projektet.	December 2005
Kulturarvsstyrelsen og Realdania udvælger ti kommuner til den endelige ansøgningsrunde om at blive kulturarvskommune.	Januar 2006
Haderslev, Hjørring, Hvidovre og Aalborg Kommune bliver udvalgt til kulturarvskommuner.	Februar 2006
Introduktionsseminar for kulturarvskommunerne i Kulturarvsstyrelsen.	Marts 2006
Kulturarvsstyrelsen besøger de fire kulturarvskommuner.	April - juni 2006
Besøg med kulturministeren i Hjørring og Aalborg Kommune.	September 2006
1. seminar i Haderslev. Her drøftes den visionsproces, kulturarvskommunerne har været igennem. Konsulent: Huset Mandag Morgen.	November 2006
2. seminar i Aalborg. Opfølgning på temaet for 1. seminar og drøftelse af sammenhængen mellem projekternes vision, udpegning af konkrete kulturarvsområder og interesser. Konsulent: SLA.	Januar 2007
3. seminar afholdt som en session i hver af de fire kulturarvskommuner. Konkrete drøftelser af de udpegede kulturarvsområder: Deres kvaliteter, anvendelse samt områdets betydning i den kommunale strategi og planlægning. Konsulent: SLA	Forår 2007
4. seminar i Hvidovre. Fremlæggelse af status/perspektiver på de fire projekter, udarbejdelse af anbefalinger til andre kommuner samt en runde med forslag til videre udviklingsmuligheder for kulturarvskommuneprojektet.	September 2007
Publikation udgives, og distribueres til kommuner og samarbejdspartner og lægges på Kulturarvsstyrelsens hjemmeside.	November 2007

Kulturarvsstyrelsen

Realdania

Cowi

ExCite

Hausenberg

Mandag Morgen

Niras

SLA

Haderslev Kommune

Hjørring Kommune

Hvidovre Kommune

Aalborg Kommune



Hjørring

Kulturarvsstyrelsen

Kulturarvsstyrelsen har ca. 80 ansatte og administrerer årligt tilskudsbevillinger for ca. 500 mio. kr.

Det er Kulturarvsstyrelsens vision at udvikle kulturarven til en aktiv ressource i samfundet gennem dialog og partnerskaber.

Som opfølgning på kommunalreformen har styrelsen oprettet en ny enhed for fysisk planlægning og oplevelsesøkonomi.

Kulturarvsstyrelsen

- Rådgiver kulturministeren og andre ministerområder om kulturarv
- Igangsætter initiativer for at realisere politiske mål på kulturarvsområdet
- Udarbejder lovforslag og varetager forvaltningsopgaver i forhold til museumslov og bygningsfredningslov

- Rådgiver kommunerne inden for museumsområdet

- Administrerer de 30.000 fredede fortidsminder og 130.000 arkæologiske lokaliteter

- Administrerer bygningsfredningsloven og de 9.700 fredede bygninger

- Driver databaser over kulturarven på nationalt niveau

Styrelsen varetager endvidere ansvaret for Danmarks medlemskab af UNESCO's verdensarvskonvention og samarbejder løbende med europæiske søsterorganisationer.

Realdania

Realdania - fonden for det byggede miljø

Realdania blev etableret i efteråret 2000. Siden da har Realdania sat mange forskellige projekter i gang for at øge livskvaliteten i byen, i byggeriet og i bygningskulturen rundt om i Danmark.

Realdania har to overordnede formål

- At støtte og igangsætte projekter inden for det byggede miljø til gavn for almenvellet
- At investere fondens formue for at sikre det størst mulige afkast

Realdania arbejder med tre områder

- Byens kvaliteter
- Byggeriets fremtid
- Bygningsarven

Realdania sætter fokus på emner som udviklende nybyggeri, brugbar innovation, gode restaureringsmetoder, arkitektonisk og håndværksmæssig kvalitet, bedre processtyring, visionær byudvikling, forskning, formidling og meget, meget mere.

Realdanias mission er at skabe livskvalitet gennem det byggede miljø til gavn for almenvellet. Det sker gennem enkeltprojekter med demonstrationsværdi og ved at etablere centre for formidling og viden.

Realdania lægger klare strategiske rammer for støtte til langsigtede og fremadrettede projekter.

Det er investeringsvirksomheden, der skaber det økonomiske grundlag for den filantropiske virksomhed.

COWI har siden overtagelsen af det gamle byplanfirma Sven Allan Jensen AS i foråret 2007 arbejdet med kulturarven som en integreret del af den fysiske planlægning.

I COWI tillægger vi kulturarven stor betydning som identitetsskabende og formsættende faktor. Den historiske dimension indtager således en væsentlig rolle i vores kommune- og lokalplaner, byfornyelsesplaner, byudviklingsplaner og bymidteplaner.

Vi er altid opmærksomme på det fysiske potentiale, som kulturarven er i besiddelse af. Ikke udtrykt som en længsel efter gamle dage, men tværtimod for at få inspiration til at se frem. Vi ser det som en af vore fornemste pligter, at COWIs planprodukter refererer de kulturhistoriske sammenhænge og forholder sig aktivt til de historiske forudsætninger enten for at fastholde kontinuiteten eller for at foretage et bevidst brud herpå.

Ud over at have haft fornøjelsen at være konsulent for Haderslev Kommunes kulturarvsstrategi har vi lavet en lang række plandokumenter, hvor det kulturhistoriske aspekt har været dominerende. Vi har bl.a. lavet Danmarks første kulturmiljøatlas for Langeland, kommuneatlas for Gentofte, måske landets mest spændende arkitekturkommune.

For Miljøministeriet har vi lavet inspirationsvejledningen *Kulturmiljøet i kommunernes planlægning*. Vi har lavet en stribe bevarende lokalplaner for bl.a. Skagen

Østerby, Hals, Voldtofte, Ærøskøbing, Sigerslevøster, Thise og Tranekær. I forbindelse med naturparkprojektet for Mols Bjerge lavede vi en kulturmiljømanual for Århus Amt. For Nørhald kommune har vi udarbejdet pjecen *Bedre Byggeskik* om bygningskulturen i kommunens landsbyer. Vi har tilføjet kulturhistorien som et særligt element i en række strategi- og kommuneplaner, og som noget nyt har vi lavet farveaf-sætningsplan for Rudkøbing.

Vi er meget opmærksomme på kommunernes behov for at profilere sig i den indbyrdes konkurrence. Her kan de kulturhistoriske og stedsbetingede kvaliteter være afgørende for, hvor folk bosætter sig, og hvor virksomheder og uddannelsessteder lokaliserer sig. Det drejer sig om at udvikle koncepter, der på stedets betingelser frisætter de slumrende potentialer.

Hos COWI knytter vi den udviklingsorienterede vinkel tæt sammen med en stærk faglig viden. Vi finder samtidig inddragelsen af borgere og brugere afgørende. Det er borgernes oplevelse af kulturmiljøet, der er den identitetsskabende faktor. Endelig er det som regel også borgerne, der betaler merprisen for at bevare og fastholde de kulturhistoriske spor. En merpris, som til gengæld forrenter sig i forøget livskvalitet og et attraktivt fysisk miljø.

Fra Cowi har Robert Mogensen været konsulent på Haderslevs kulturarvs-kommuneprojekt.

ExCite

ExCITE - Center for Experience Economy, Creative Industries and Technologies.

ExCITE er et tværfagligt forskningscenter på Aalborg Universitet. Centret dækker alle tre fakulteter, omfatter 7 institutter og 14 forskergrupper og tæller 114 videnskabelige medarbejdere.

Centret udgør dermed det største forskningsmiljø inden for oplevelsesøkonomi i Danmark. Området blev i 2005 udpeget som et af kerneforskningsfelterne på Aalborg Universitet.

ExCITE beskæftiger sig bl.a. med

- Oplevelsesprodukter, hvis primære funktion er at skabe oplevelser hos forbrugeren.
- Almindelige varer eller tjenester, hvor oplevelseselementet udgør en merværdi.
- Designmæssige bestræbelser på at skabe kultur og oplevelsesbaserede miljøer.

I fokus er spørgsmål som: Hvordan man kan designe oplevelser, der er relevante for brugere og samfund? Hvordan kan designprocessens faser systematiseres fra idéudvikling til produktrealisering? Og hvordan kan produktet gøres økonomisk rentabelt og teknologisk tidssvarende?

En stor del af forskerne i ExCITE er involveret i projekter med erhvervslivet, hvor de indgår i udviklingsprojekter i samarbejde med erhvervspartnerne,

opbygger netværk og kreative alliancer og giver konsulentydelse. Forskerne indgår i den forretningsmæssige udvikling af oplevelsesprodukter inden for bl.a. computerspil, oplevelsesparker eller interaktivt digitalt tv. Forskning og ny viden flyttes ud i virksomhederne, og der iværksættes innovative tiltag.

Forskerne i ExCITE har ekspertviden inden for f.eks.: markedskommunikation, forbrugeradfærd, interaktive digitale medier, turisme, arkitektur og design, medier, erhvervsøkonomi og ledelse, kulturhistorie og musikteknologi.

I tilknytning til ExCITE giver en række forskningsmiljøer og -grupper mulighed for at styrke oplevelsesøkonomi som et samlet vidensområde, bl.a. gennem internationale forskningsprojekter, seminarer og konferencer.

For at udvikle uddannelses tilbuddene inden for oplevelsesøkonomi har ExCITE partnerskaber med regionale, nationale og internationale uddannelsessteder.

ExCITE er videnpartner i klyngeorganisationen ApEX, Center for anvendt oplevelsesøkonomi, der har til formål at bringe oplevelsesøkonomien i anvendelse og at skabe netværk blandt offentlige og private aktører.

Centerleder Jens F. Jensen fra ExCITE har været konsulent på Aalborgs kulturarkiv-kommuneprojekt.

Hvad gør en by god at bo i? Hvilket samfund ønsker vi, at vores fysiske miljø skal være med til at skabe og fastholde? Analyse- og konsulentfirmaet Hausenberg har specialiseret sig i at bringe denne type af sociale og kulturelle spørgsmål ind i byplanlægning og arkitektur.

Firmaet består af ti kultur- og samfundsanalytiske medarbejdere, der alle er specialiseret inden for planlægning, byudvikling og arkitektur. Med udgangspunkt i etnografiske og antropologiske metoder yder firmaet ekspertrådgivning og analyser med fokus på eksempelvis kulturarv, byliv, brugerreven innovation, kulturel mangfoldighed og bæredygtighed. Blandt firmaets produkter finder man nye planværktøjer, borgerinddragelse, analyserapporter, procesdesign og projektledelse, konkurrenceprogrammer og foredrag.

Firmaet har i mange år arbejdet med kulturarv i den fysiske planlægning og har ved siden af rådgivningsopgaver for bl.a. Københavns Havn A/S, Slots- og Ejendomsstyrelsen samt Bygningskultur Danmark redigeret antologien *Kulturarv mellem forskning og politisk praksis* (2003).

Firmaets arbejde med kulturarv er kendetegnet ved et fokus på spørgsmålet om, hvorfor vi overhovedet ønsker at bevare, og hvordan vi sikrer, at bevaring bliver fremadrettet og ikke alene en nostalgis og fremtidssangstens gidsel.

Hvordan kan kulturarv være en ressource for både økonomisk, identitetsmæssig og erfaringsmæssig udvikling? Hvordan kan arbejdet med kulturarv være åbent og inkluderende?

Og hvordan kan kulturarv ses som en kreativitetens kilde? Ethvert sted rummer en historie, og man må for hvert sted udvikle en særegen bevaringsstrategi, der sætter historien i spil med fremtiden. Dragør, Aalborg og Hvidovre er ikke det samme, men alle stederne rummer historie, og alle stederne rummer drømme om fremtidens former.

Firmaet er stiftet i 2000 og ejes af cand.scient.pol. Katinka Hauxner samt etnologerne Nicolai Carlberg og Søren Møller Christensen, sidstnævnte har været konsulent på Hvidovres Kulturarvskommuneprojekt.

Mandag Morgen

Mandag Morgen er etableret af den nuværende chefredaktør og indehaver, Erik Rasmussen, i 1989. Husets første produkt, ugebrevet Mandag Morgen, er et væsentligt, dagsordensættende nyhedsmedie i det danske mediebillede.

I begyndelsen af 1990'erne etablerede Mandag Morgen analyseafdelingen Strategisk Forum, der gennemfører en lang række analyser for fonde, ministerier og/eller konsortier af opdragsgivere.

Strategisk Forum initierer desuden en lang række netværk og råd, som Kompetencerådet og Innovationsrådet, der igennem mere end ti år har haft betydelig gennemslagskraft på den politiske dagsorden i Danmark.

Huset Mandag Morgens vision er at være samfundsfornyende og hele tiden udfordre samfundet til at gøre det bedre, innovere og udvikle kompetencer, ydelser og relationer. Huset afholder årligt mange konferencer, seminarer, netværksmøder samt udgiver en lang række rapporter og debatoplæg.

Et væsentligt forretningsområde for Strategisk Forum er brugerrevet innovation i erhvervsudvikling gennem konsortiet 'Fremtidens Milliardindustrier'.

Derudover arbejder Strategisk Forum med bl.a. regionaludvikling, turisme og oplevelsesøkonomi.

Huset Mandag Morgen beskæftiger ca. 50 ansatte. Udviklingsdirektør Marianna Lubanski, cand.merc.int., er bl.a. leder af Husets Innovationsområde og Fremtidens milliardindustrier samt projekter inden for byudvikling, fremtidens bolig, mv.

Huset Mandag Morgen og udviklingsdirektør Marianna Lubanski deltog i kulturarvskommuneprojektet med oplæg og workshops om innovation og visionsarbejde.

Kulturarvskommuneprojektet er omtalt i ugebrevet Mandag Morgen nr. 41 fra november 2006.

NIRAS Konsulenterne

Kulturarven består af alle de spor, mennesker har sat gennem tiderne. Ved at bruge kulturarven aktivt, når vi planlægger og udvikler vores omgivelser, sikrer vi et vigtigt bindeled til en fælles historie. Det giver identitet, mening og lokal forankring.

På projektet *Kulturen mellem kyst og land* var NIRAS Konsulenterne rådgiver for Hjørring Kommune. Her spiller kulturarv og landskab en vigtig strategisk rolle i at skabe en ny kommune med en stærk fælles identitet. Visionen var at give kommunens borgere og erhvervs-liv en oplevelse af den faste kulturarvs fælles værdier. De fælles værdier synliggøres og bruges som løftestang i en aktiv og strategisk udvikling af f.eks. bæredygtig turisme og oplevelsesøkonomi, attraktive bosætningsmiljøer og nyskabende lokal erhvervsudvikling.

Vi betragter kulturarven som en aktiv del af vores omgivelser. Når vi bringer værdierne og de gode historier i spil, trækker vi en rød tråd fra vores fælles fortid og til nutid og bruger tråden til at styrke skabelsen af fremtiden.

Vi arbejder med kulturarven ud fra tre vinkler

- Lokaliteten - Det enkelte kulturelement og dets egen værdi

- Kulturmiljøet - Samspejlet mellem lokalitet, omgivelser og landskab

- Historiefortællingen - De fortællinger og myter, der opstår med rod i lokaliteten og kulturmiljøet.

- NIRAS Konsulenterne dækker hele spektret af den fysiske og strategiske planlægning på alle niveauer fra lokalplaner over kommuneplanlægning til statslige udredninger.

Vores varemærke er den strategiske, udviklingsorienterede indgangsvinkel til planlægning, det åbne lands planlægning, procesledelse og solid dybdefaglighed på alle niveauer.

Kulturhistorie, kulturmiljø og kulturarv indgår på alle niveauer. Dels i relation til den fysiske planlægning med fokus på at kortlægge, udpege, vurdere og beskrive indsatser i planstrategi, kommuneplan og landskabsplanlægning. Dels i relation til strategisk planlægning med fokus på kulturarvens potentiale i kommunernes fremtidige udvikling, typisk i forbindelse med turismeudvikling, landdistriktsudvikling, erhvervsudvikling, byudvikling og bosætningspolitik.

Fra NIRAS Konsulenterne har Mette Glarborg Bahrenscheer været konsulent på Hjørrings kulturarvskommuneprojekt.

SLA

SLA er et arkitektkontor, der arbejder innovativt med landskab, byrum og planlægning. Dette sker gennem realisering af projekter i ind- og udland, gennem procesledelse, forskning og formidling. Projekterne spænder fra den overordnede by- og landskabsplanlægning til det detaljerede anlægsarbejde.

Herlighedsværdier, oplevelser og velvære står i centrum for alle kontorets projekter. SLA har bl.a. haft ansvar som totalrådgiver for Greve, Frederikssund og Frederiksberg Kommune. Blandt udenlandske bygherrer er Malmø Stad, i forbindelse med Ankarparken, Boo1, og Bjørvika Infrastruktur, i forbindelse med masterplanen for Oslos havnefront i Bjørvika.

Lene Dammand Lund og Martin Søberg fra SLA har deltaget som proceskonsulenter i kulturarvskommunernes seminarer. De har bl.a. givet input til, hvordan en visualiseret og engagerende vision kan være med til at samle interessenter omkring det enkelte kulturarvsprojekt og dermed bidrage til at mobilisere flere menneskelige og økonomiske ressourcer.

Kulturarv handler om at forstå og udvikle byens historie som en proces, der aldrig står stille. Derfor er kulturarven i SLAs øjne en vigtig udviklingsressource, der indgår som en integreret del af forståelsen af byen.

SLA har arbejdet med kulturarven som udviklingsressource, bl.a. i revitaliseringen af Brogårds Plads i Albertslund, Mølleparken i Århus og i omdannelsen af et tidligere industriområde ved Amager Strand i København til et nyt bosætningsområde. Vi anvender og udvikler altid stedsspecifikke strategier i arbejdet med kulturarven. Målet er at styrke et områdes identitet.

SLA arbejder endvidere med research, foredrag og publikationer, der bidrager til den internationale dialog om kulturarv, hukommelse og byudvikling.

Haderslev Kommune har sat en udfordrende og ambitiøs dagsorden for kulturarven og dens betydning i forhold til den kommende planlægning for den nye kommune. Visionen er, at Haderslev Kommune i 2017 er det naturlige center mellem Norden og Sydeuropa for udvikling og formidling af en levende og interaktiv kulturarv. Kommunens særlige placering og historie - stedets ånd - giver nogle helt særlige og oplagte muligheder, som vi vil udnytte i det kommende arbejde.

I forbindelse med deltagelsen i kulturarvsforsøgsprojektet har Haderslev Kommunes fokus været at bruge og synliggøre vores righoldige og særlige kulturarv i forhold til øget bosætning, tiltrækning af flere helårsturister og til at styrke sammenhængskraften og den fælles identitet i den nye kommune.

Kulturarven vil således komme til at spille en meget central rolle i den igangværende kommuneplanlægning, idet stort alle kommunale aktiviteter på en eller anden måde vil skulle forholde sig til kulturarvsaspektet i kommende planer og aktiviteter. Sagt på en anden måde, så skal kulturarven ud af den lidt bagud betragtede rolle og ud i daginstitutionerne, skolerne og de andre uddannelsesinstitutioner og i dagligdagen i det hele taget. Kulturarven skal bruges, og den skal udvikles.

Helt konkret arbejder Haderslev Kommune lige nu - 2007 - videre med to væsentlige kulturarvsprojekter, som udspringer af forsøgsprojektet.

Det ene er en turismevision for Aarø-sund-området, hvor der bl.a. arbejdes med udvikling af et nyt og attraktivt feriecenterområde, tilpasset områdets særlige karakter og de lokale muligheder.

Det andet projekt er i princippet også stedbundet, men handler dog mere om udviklings- og fremtidsperspektiverne i forbindelse med kulturarven og dens potentiale.

Der er nemlig indgået to aftaler omkring Gram Slot, som handler om at bruge og udvikle formidlingen af kulturarven, såvel lokalt i forhold til Gram som i forhold til resten af kommunen.

Haderslev Kommune har stor fokus på kulturarven og dens lokale forankring og de fortsatte udviklingsmuligheder, idet lokalt engagement og glæde over et område eller en aktivitet er afgørende for synliggørelsen og udviklingen af kulturarven.

Hjørring Kommune

Landskabet i Hjørring Kommune fortæller mange historier. Dels om geologien, hvor isens kræfter har formet det vidtstrakte landbrugsland i den sydvestlige del af kommunen, det storbakkede landskab ved Hellehøj mod nord, og hvor vinden og havets kræfter har dannet det særegne rimmer og dobberlandskab ved Blæsbjerg og påvirket formen af den 60 km markante kyststrækning langs Vesterhavet. Dels om kulturhistorien og om, hvordan lokalbefolkningen har levet først underlagt naturens kræfter og senere har forsøgt at tæmme naturen, samt hvordan de første badegæster og kunstnere har søgt til de barske egne i fascination af naturen og dens inspiration til kunsten.

Vestkysten og kystlandskabet er landsdelens største attraktion og ramme for kystens kulturarv. Her kan man ved selvsyn opleve kystnedbrydningens og sandflugtens historie, kystbyernes landskabelige placering, fiskeriets og skudehandelens historie samt turistens udvikling.

Det åbne herregårdslandskab omkring Vrejlev Kloster og Børglum Kloster er domineret af hovedgårde og landsbyer og rummer mange kulturspor, herunder gravhøje, helligkilder og voldsteder.

Omkring Børglum Kloster opleves den spændende kontrast mellem det typiske flade landbrugslandskab i kontrast til morænebakken med klostrets markante placering.

Her er samspillet mellem landskab og den faste kulturarv særlig udtalt. Børglum Kloster giver landskabsrummet identitet, og omvendt får klostret sin særlige rolle i landskabet på grund af det åbne landskabsrum friholdt for anlæg mv.

Hjørring Kommune er med et areal på knap 1.000 km² og ca. 68.000 indbyggere den største kommune i Vendsyssel. Hjørring by fremtræder som den centrale gamle købstad med det rige bygningsudtryk, Hirtshals Havn summer som den moderne havneby, kystbyerne er ramme om friluftslivet ved havet, byer, landsbyer og landområder i baglandet bærer hver især deres egne kulturarvspor videre.

Hjørring Kommune har i tæt samarbejde med en omfattende sparringsgruppe af fagfolk, lægfolk og konsulenter udarbejdet fem rapporter med kulturarvsfortællinger i projektet *Kulturen mellem kyst og land*.

På baggrund af dette arbejdes der nu videre med turguider i populærundergaver om landskabet og et større netværks-samarbejde med erhvervslivet om kulturarvstemaet i forhold til oplevelsesøkonomien.

Samtidig bliver kulturarvsprojektet fulgt op i den nye kommuneplan, der skal belyse helheden i den nye Hjørring Kommune, der blev skabt på et fundament af fire 'gamle' kommuner.

Hvidovre Kommune er med 50.000 indbyggere én af Københavns store, gamle forstæder. De fede jorder umiddelbart vest for København gav oprindelig plads til landbrug og gartnerier, som afsatte deres produkter på det københavnske marked.

Fra 1910 satte byudviklingen ind i Hvidovre med massive udstykninger af sommerhusgrunde, som blev solgt til den voksende befolkning af håndværkere, faglærte og småfunktionærer i København. I løbet af ti år blev en tredjedel af kommunen udstykket til sommerhusgrunde, som gennem de følgende årtier blev konverteret til frodige og mangfoldige villakvarterer, som i dag fremtræder som karakteristiske for periodens byvækst.

Hvidovre blev i denne periode en del af industrialismens sociale geografi omkring København, som udviklede det flade sletteland vest for København til bosætningsområde for københavnere. Som hjemsted primært for arbejdere, håndværkere og funktionærer fik Hvidovre efter årelange politiske kampe, som både havnede på regeringsniveau og i Højesteret, socialdemokratisk styre i 1925 og har haft det lige siden.

Med afsæt i mellemkrigstidens parcelhuskvarterer, hvor arbejderne havde foden på egen jord, indtog Hvidovre sin naturlige plads i efterkrigstidens vision om et nyt og mere retfærdigt samfund med lige ret og adgang for alle, velfærdsamfundet.

Ligeom en række andre forstæder, der var resultat af industrialismens urbanisering, fik Hvidovre en perlerække af almennyttige boligbebyggelser, som op gennem 1950'erne gav rum for udflyttede københavnere. Parkbebyggelser og tidlige høj kvalitetseksempler på montagebyggeri er blandt det, som står tilbage fra denne periodes udvikling i Hvidovre.

Hvidovre Kommunes plan og samlede bygningsmasse fortæller om det 20. århundredes udvikling og om industrialismens og modernismens krav til byen. Her skabtes hjem for en stor del af den produktionsstyrke, som efter århundredets midte var fundament for den store velfærdsstigning.

Modernismens krav om funktionsopdeling af byen er gennemført i Hvidovre, og i kommunens vestlige del, Avedøre, ligger et mønsterværdigt bylandskab, omfattende industriområde, boligområde og rekreativt område, som i stor skala demonstrerer tænkningen bag planlægningsarbejdet i anden halvdel af det 20. århundrede.

Hvidovre Kommune er efter 80 års byudvikling udbygget og fremtræder i dag som et levende monument over industrialismens og velfærdsamfundets idealer og den praksis, som de medførte.

Aalborg Kommune

www.aalborgkommune.dk

I Aalborg by bor der cirka 122.000 mennesker. Byen er placeret midt i den nordjyske region og er dermed regionshovedstad for knap 600.000 nordjyder. I hele Aalborg Kommune bor der knap 200.000 mennesker.

Aalborgs historie rækker langt tilbage. Danmarks mest berømte gravplads fra jernalder og vikingetid, Lindholm Høje, vidner om, at der allerede boede mennesker få kilometer nord for Aalborg i perioden mellem år 400 og 1000. Nogle kraftige sandstorme dækkede dog bostedet med sand og fordrev vikingerne.

Aalborg fik købstadsrettigheder af kongen i 1342 og blev hurtigt en af Jyllands største købstæder.

I Nordjylland startede søofficeren Skipper Clement et bondeoprør i 1534. Clements hær blev dog omringet af kongens hær i Aalborg og faldt efter få dages belejring. Flere end 7000 mænd døde, og byen blev givet fri til plyndring.

Efter oprøret faldt der ro over byen igen, og den voksede som købstad. En af de store købmænd var Jens Bang, der byggede et fantastisk renæssancehus midt i byen i 1624. Mange år senere tog industriudviklingen fart i Aalborg. Europas næststørste tobaksfabrik, C.W. Obel, fremstillede tobak i byen gennem 200 år.

Placeringen ved Limfjorden mellem to store have gjorde Aalborg til en ideel skibsfartsby, og et værft opstod. Desuden satte mængder af kridt i undergrunden gang i cementindustri.

Cementfabrikker opstod både syd og nord for fjorden og beskæftigede mange arbejdere. De mange værfts- og cementarbejdere var bl.a. medvirkende til, at Aalborg fik tilnavnet 'Danmarks arbejderby'. Akvavitten og 'den røde Aalborg' er også med til at øge kendskabet til byen og dens historie.

Aalborg blev i 2006 udpeget som kulturarvskommune med industrikultur som særligt tema. Udpegningen betyder bl.a. en kortlægning af den industrielle kulturarv i kommunen og en sikring af de vigtigste kulturarvselementer via den fysiske planlægning.

Arealerne ved fjorden var før i tiden hjemsted for Aalborgs store industri-virksomheder og er dermed en væsentlig del af byens historie og identitet. Omdannelsen af havnefronten til nye miljøer sker derfor under hensyn til byens kulturarv og industribygningernes historie og atmosfære.

Den industrielle kulturarv skal fastholdes for byens borgere, de mange turister og ikke mindst for de godt 13.000 studerende, som er indskrevet ved Aalborg Universitet.

Kulturarven - et aktiv

Kulturarvsstyrelsen og Realdania udnævnte i februar 2006 Haderslev, Hvidovre, Hjørring og Aalborg til kulturarvskommuner. Kulturarvskommunerne har arbejdet intenst med kulturarv i planlægningen siden. Erfaringerne fra projektet er så positive, at kommunerne har indarbejdet kulturarven i deres planstrategi.

Resultatet af arbejdet ændrer perspektivet på kulturarven i kommunerne. Kulturarven går fra at være et passiv, der står i vejen for udvikling, til at være en aktiv ressource, der er udgangspunktet for udvikling. De fire projekter afspejler mangfoldigheden i kulturarvens potentiale i det byggede og landskabelige miljø.

Med denne publikation formidler kulturarvskommunerne, Kulturarvsstyrelsen og Realdania de resultater og metoder, som er udviklet i kulturarvskommunerne, til inspiration for andre kommuner.



KULTURARVSSTYRELSEN

H.C. ANDERSENS BOULEVARD 2
1553 KØBENHAVN V

TELEFON 33 74 51 00
post@kulturarv.dk
www.kulturarv.dk



REALDANIA

NICOLAI EIGTVEDS GADE 28
1402 KØBENHAVN K

TELEFON 70 11 66 66
realdania@realdania.dk
www.realdania.dk